

KONDA

**İnsan Hakları Derneği
Hapishaneler ve Mahpuslar
Algı Araştırması**

Ekim 2021

KONDA
ARAşTIRMA VE DANIşMANLIK

1986
İNSAN HAKLARI DERNEğİ

İÇİNDEKİLER

1. RAPOR HAKKINDA	4
2. TOPLUMUN HAPİSHANELERE ve ADALET SİSTEMİNE BAKIŞI	5
2.1. İHD'nin 2020 Yılı Hapishaneler Raporu.....	5
2.2. Toplumun Ceza İnfaz Sistemiyle Teması	6
2.3. Toplumun Hapishane Koşullarını Değerlendirmesi	12
2.3.1 Mahpuslara Yönelik Muamele.....	12
2.3.2 Hapishanelerde Sağlık Hizmetlerine Erişim	14
2.3.3 Sosyal, Kültürel ve Diğer Haklar.....	16
2.4. Hapishane Koşullarına Cevap Vermeyenler	22
2.5. Hapishaneler insanları rehabilite ediyor mu?	23
3. TOPLUMUN ADALET SİSTEMİNE BAKIŞI	27
3.1. Türkiye'deki Adalet Sistemine Güven	27
3.2. Haksız Yere Hapis Cezası Fikri	29
3.3. Yıllar İçerisinde Mahpus Sayısında Artış Oldu mu?.....	30
3.4. Çıplak Arama ve İşkenceye Bakış.....	31
4. TOPLUMUN AYRIMCILIĞA BAKIŞI.....	35
4.1. Siyasi ve Diğer Mahpuslar Ayrımı	35
4.2. Türkiye'de En Çok Haksızlığa Uğrayan Gruplar	36
5. MAHPUSLARA DAVRANIŞ KONUSUNDA TOPLUMDAKİ EĞİLİMLER	39
5.1. Etnik Köken.....	39
5.2. Toplumsal Cinsiyet ve Yaşın Etkisi	40
5.3. Gelir Düzeyinin Etkisi.....	43
6. TUTUKLANANLARIN ADALET VE CEZA SİSTEMİNE BAKIŞI.....	45
7. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ.....	47
7.1. Araştırmanın Genel Tanımı	47
7.2. Örneklem.....	47
8. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI	48
8.1. Deneklerin Profili	48
8.2. Hapishanelere Dair Algı ve Bilgi	52
9. TERİMLER SÖZLÜĞÜ.....	59
9.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler	60

1. RAPOR HAKKINDA

Bu araştırma KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.ř. tarafından İnsan Hakları Derneği (İHD) için gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın amacı Türkiye Toplumunun hapisane şartları, ceza infaz sistemiyle temas, toplumun adalet sistemine bakışı, hapisanelerde ayrımcılık ve kötü muameleye dair görüşlerini anlamaktır.

Araştırma 18-20 Haziran 2021 tarihlerinde **KONDA Aracılı Paneli**'ne dahil olmayı kabul etmiş kişilerle telefon araması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Panelistler panel sistemimize gönüllü olarak katılmışlardır. Bu çalışmada 3285 kişiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2. TOPLUMUN HAPİSHANELERE ve ADALET SİSTEMİNE BAKIŞI

2.1. İHD'nin 2020 Yılı Hapishaneler Raporu

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Türkiye'de 2 Şubat 2021 tarihi itibarıyla 264 kapalı ceza infaz kurumu, 78 müstakil açık ceza infaz kurumu, 4 çocuk eğitimevi, 9 kadın kapalı, 7 kadın açık, 7 çocuk kapalı ceza infaz kurumu olmak üzere toplam 369 ceza infaz kurumu bulunuyor. Bu kurumların toplam kapasitesi 244.896 kişi.

İHD aktivistleri ve avukatlarına göre *normal* koşullarda bu hapishanelerde verilen sayının 2/3'ü kadar mahpusun kalması gerekiyor.

Türkiye'de son bir yılda yapılan 40'a yakın yeni hapishane ile kapasitenin resmi sayılara göre 188.437 kişi artırıldı. Önümüzdeki yıllarda tamamlanacak hapishaneler ile kapasitenin 500 bin kişiye kadar artırılması planlanıyor.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı resmi sayıya göre 31 Ağustos 2021 itibarı ile hapishanelerde toplam 292.074 mahpus bulunuyor. Bu sayıya, COVID-19 tedbirleri kapsamında cezasının infazı durdurulan yaklaşık 50 bin mahpus da dahildir.¹

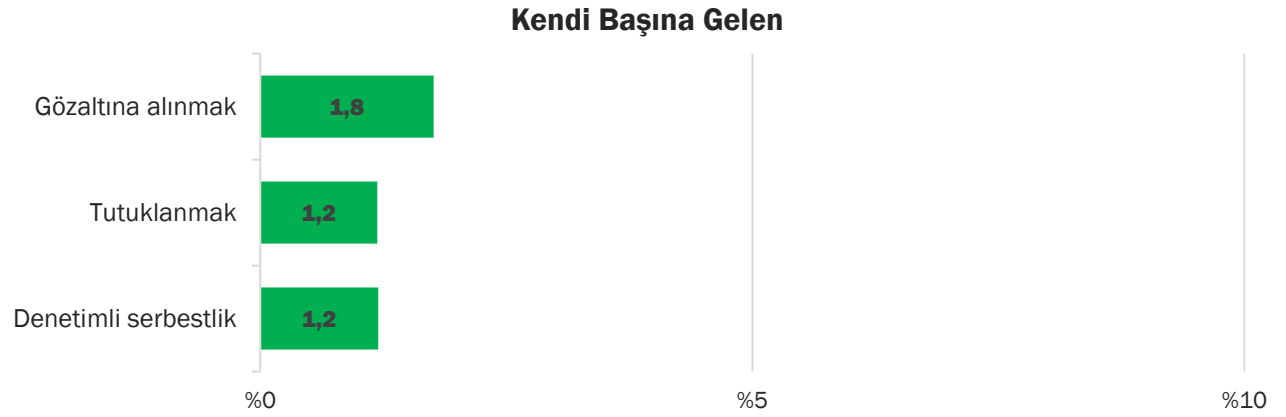
¹ <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/istatistik/istatistik-1.pdf>

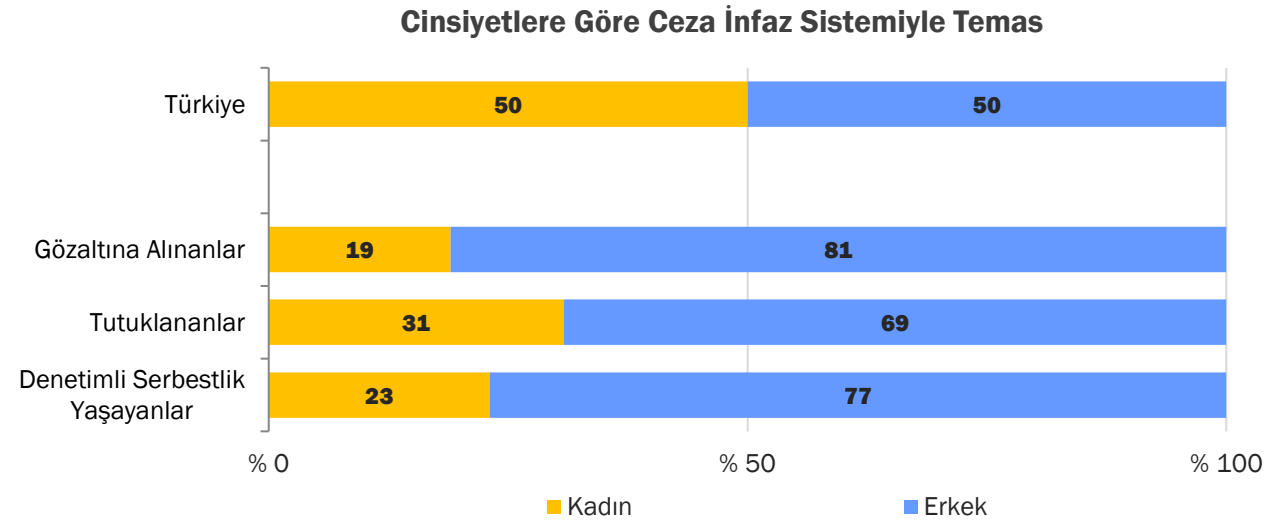
2.2. Toplumun Ceza İnfaz Sistemiyle Teması

Herhangi bir konu veya duruma dair algıyı oluşturan en temel unsurun temas olduğunu geçmiş araştırmalarımızdan biliyoruz. Hapishaneler ve ceza infaz sistemine dair görüşü etkileyen ilk unsur da yine temas. Bu gerekçeyle araştırmaya katılan kişilerin doğrudan ceza infaz sistemine teması ve bununla birlikte herhangi bir yakınının teması olup olmadığını sorduk.

“Daha önce gözaltına alındınız mı, tutuklandınız mı veya denetimli serbestliğiniz var mı?”

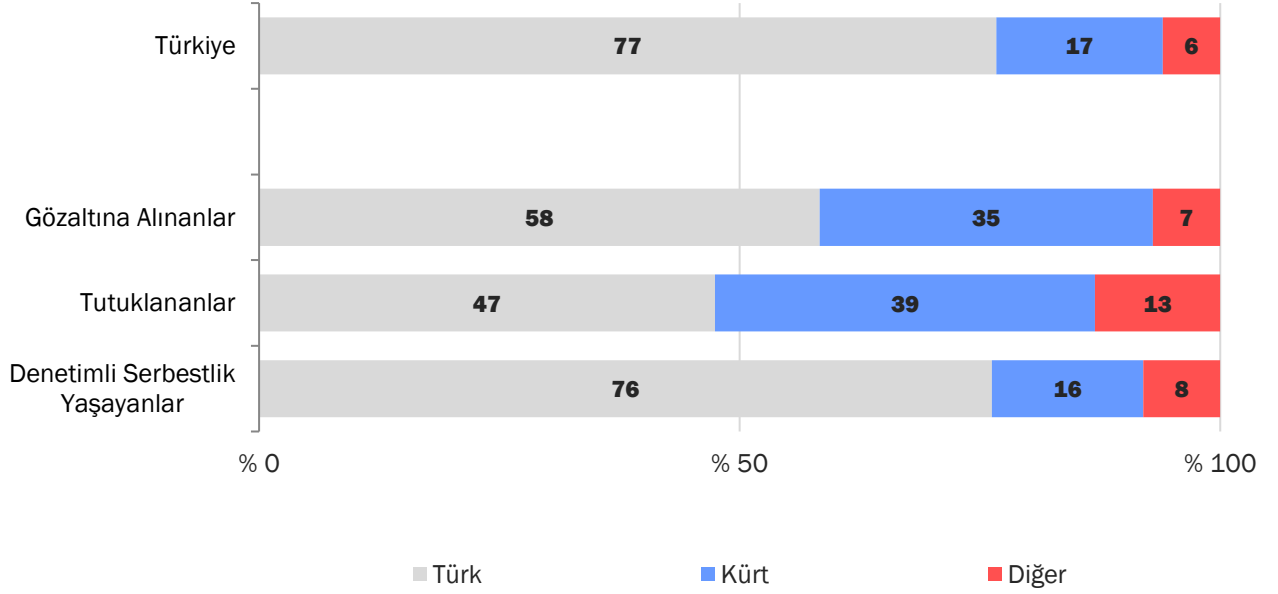
Araştırmaya katılanların yüzde 1,8'i doğrudan kendisinin gözaltına alındığını, yüzde 1,2'si tutuklandığını, yine yüzde 1,2'si ise denetimli serbestliği olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra hangi kümelerin bu durumlarla daha sık karşılaştığına baktığımızda cinsiyet, etnik köken, eğitim durumu ve ekonomik sınıflara göre belli başlı farkların ortaya çıktığını görüyoruz

Cinsiyetlere göre suçla ve ceza infaz sistemiyle temasa bakıldığında erkeklerin gözaltına alınma, tutuklanma ve denetimli serbestlik durumlarını kadınlara göre daha fazla yaşadığını görüyoruz. Daha önce gözaltına alınanların yüzde 81'i, tutuklananların yüzde 69'u, denetimli

serbestlik yaşayanların ise yüzde 77'si erkek. Ceza infaz sistemiyle teması en çok etkileyen demografik unsurun cinsiyet olduğunu söyleyebiliriz.

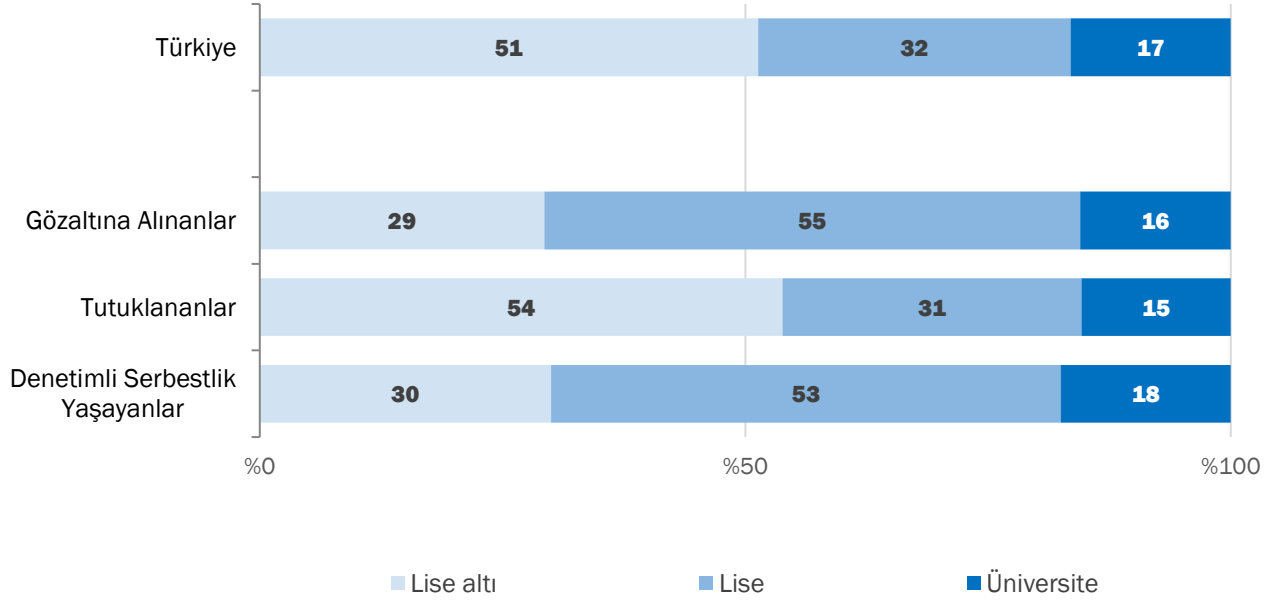
Etnik Kökenlere Göre Ceza İnfaz Sistemiyle Temas

Gözaltına alınanların yüzde 58'ini Türkler, yüzde 35'ini Kürtler, yüzde 7'sini ise Arap, Zaza ve diğer etnik kökenler oluşturuyor. Tutuklananların etnik kökenlerine bakıldığında ise yüzde 47'sini Türklerin yüzde 39'unu Kürtlerin oluşturduğunu görüyoruz. Kürtlerin, Türkiye nüfusunun yüzde 17'sini oluşturduğunu göz önüne aldığımızda daha önce gözaltına alınanların yüzde 35'ini, tutuklananların ise yüzde 39'unu Kürtlerin oluşturması yüksek bir oran olarak dikkat çekiyor.

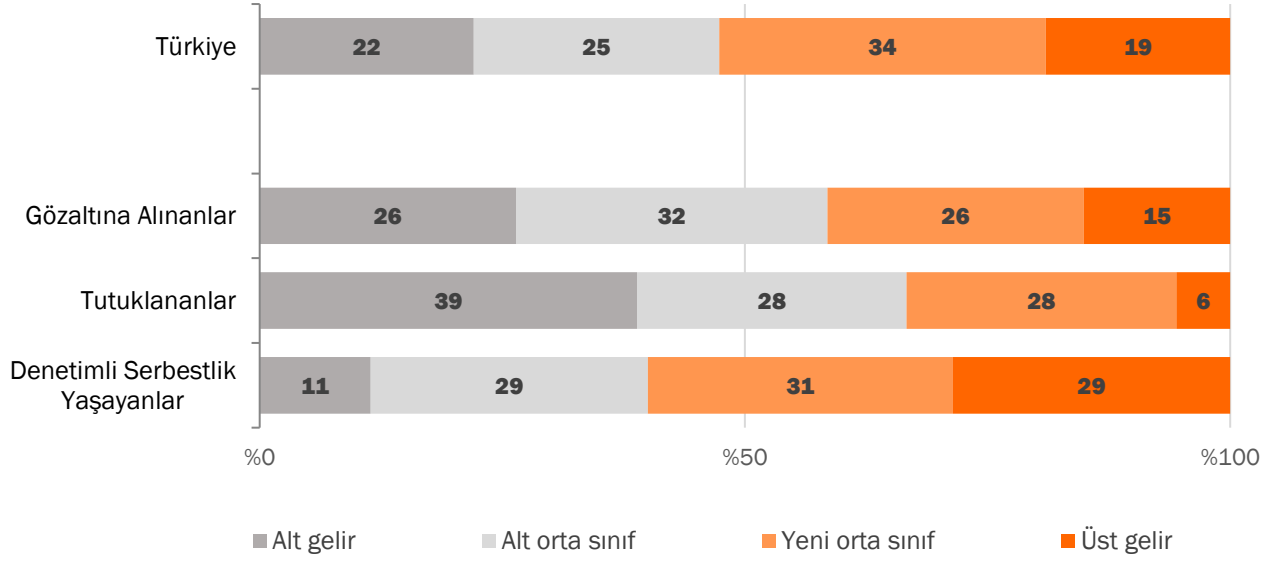
Eğitim Durumlarına Göre Ceza İnfaz Sistemiyle Temas

Eğitim durumları da gözaltına alınma, tutuklanma ve denetimli serbestlik yaşama gibi durumları etkileyen demografik faktörlerden biri. Gözaltına alınma ve denetimli serbestlik durumlarını yaşayanların yarısının lise eğitim seviyesinde olduğunu görüyoruz. Türkiye’de her 3 kişiden 1’i lise eğitim seviyesine sahipken, bahsedilen bu iki durumda kalan her 2 kişiden 1’inin lise eğitim seviyesinde olması dikkat çekiyor.

Tutuklananların yüzde 54’ lise altı eğitim seviyesine sahipken yüzde 31’i lise, yüzde 15’i ise niversite mezunu.

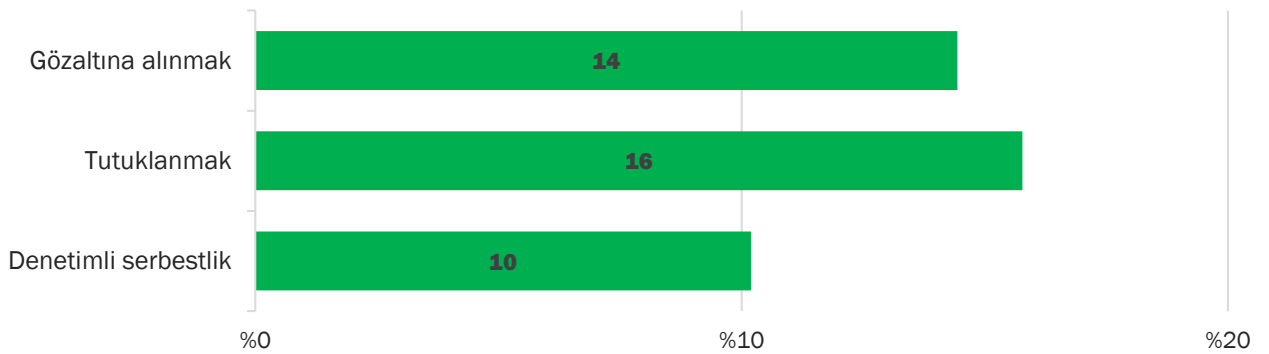
Ekonomik Sınıflara Göre Ceza İnfaz Sistemiyle Temas

Ekonomik sınıflar bahsedilen bu üç durumu da oldukça fazla etkileyen bir diğer demografik unsur olarak göze çarpıyor. Öncelikle tutuklananların ekonomik sınıflarına baktığımızda yüzde 39'luk gibi önemli bir bölümünü alt gelir grubundaki insanların oluştururken sadece yüzde 6'sını üst gelir grubundakiler oluşturuyor. Denetimli serbestlik yaşayanların ekonomik sınıflarına bakıldığında ise yüzde 11'i alt gelir grubundayken yüzde 29'unun üst gelir grubunda olduğunu görüyoruz.

“Bir Yakınım Gözaltına Alındı, Tutuklandı veya Denetimli Serbestliği Var”

Yakınının Başına Gelen

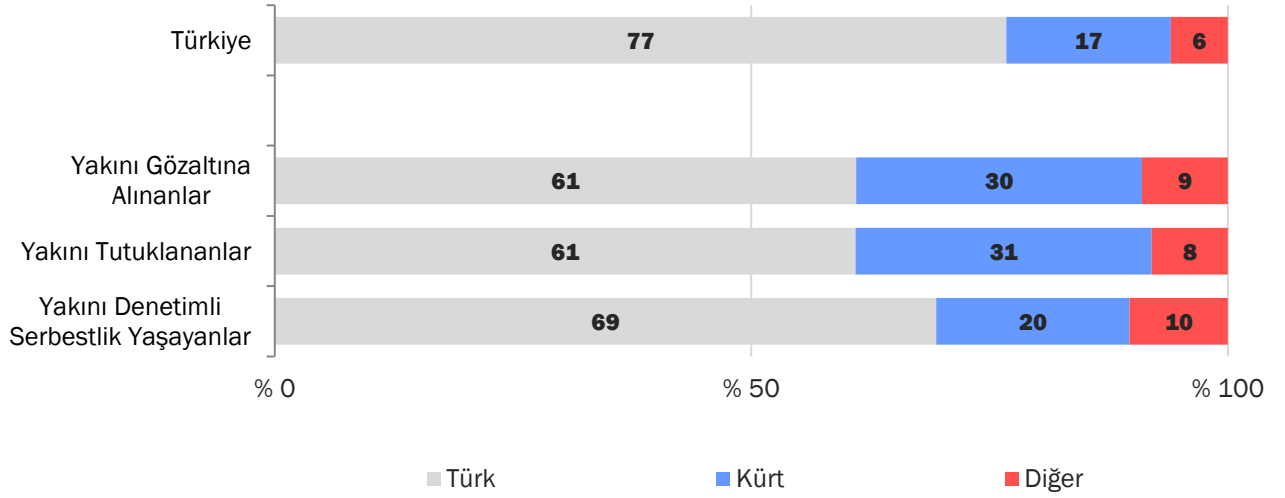

Görüştüğümüz kişilerin yüzde 14'ü ise bir yakınının/tanıdığının gözaltına alındığını, yüzde 15'i bir yakınının tutuklandığını, yüzde 10'u ise bir yakınının denetimli serbestliği olduğunu söylüyor.

Gözaltı, tutukluluk ve denetimli serbestlik kavramları görüştüğümüz kişiler için, özellikle de yakınına dair sorulunca teknik ve birbiriyle karıştırılabilecek terimler olabilir. Bu yüzden verilen yanıt oranlarını birbiriyle kıyaslamak yerine toplamdaki büyüklüğüne bakmak daha doğru olacaktır.

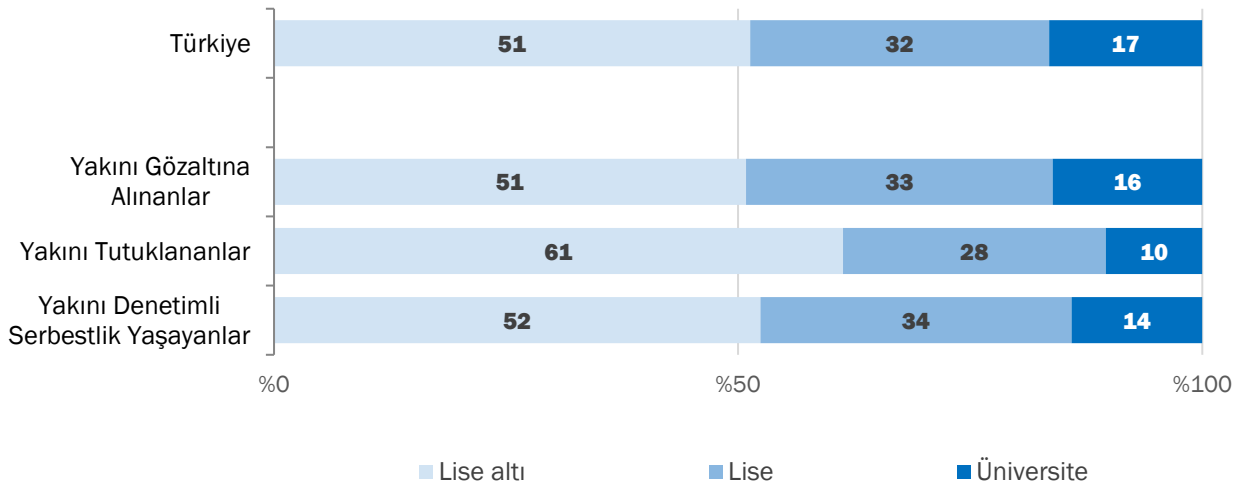

Etnik Kökenlere Göre Yakının Ceza İnfaz Sistemiyle Teması

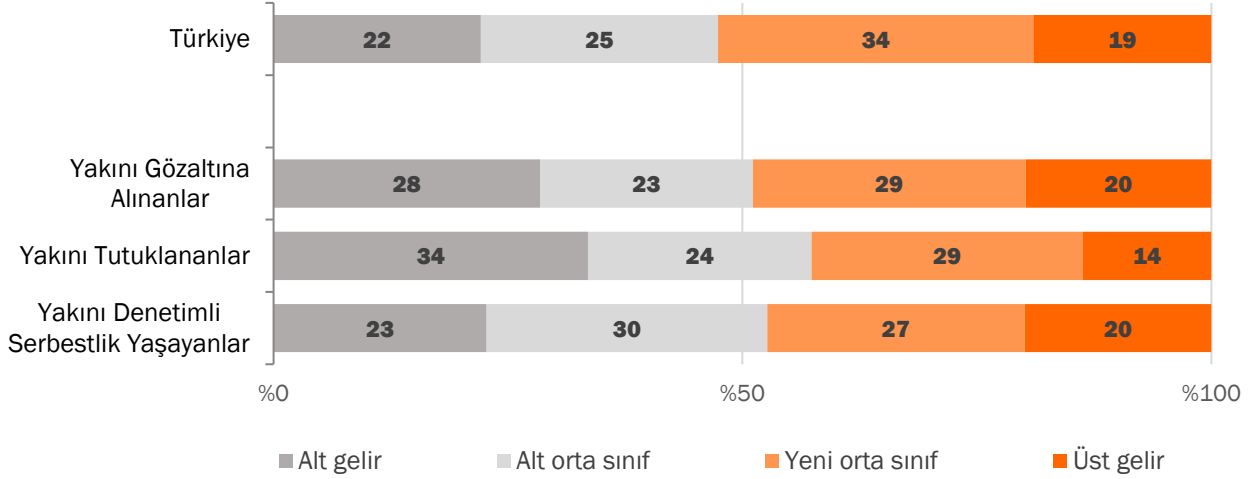
Yakınları bu üç durumdan birini yaşamış olanların etnik kökenlerine baktığımızda yakını gözaltına alınanların yüzde 61'inin Türk, yüzde 30'unun Kürt, yüzde 9'unun diğer etnik kökenlerden olduğunu görüyoruz. Yakını tutuklananların yüzde 61'i Türk, yüzde 31'i Kürt, yüzde 8'ise diğer etnik kökenlerden. Yakını denetimli serbestlik yaşayanların ise yüzde 69'unun Türk, yüzde 20'sinin Kürt, yüzde 10'unun diğer etnik kökenlerden olduğunu görüyoruz.

Eğitim Durumlarına Göre Yakının Ceza İnfaz Sistemiyle Teması

Yakınının başına gözaltına alınma, tutuklanma veya denetimli serbestlik gibi olaylar gelenlerin eğitim durumlarına göre dağılımına baktığımızda yakını tutuklananların yüzde 61'inin lise altı seviyesinde olması dikkat çekiyor. Toplumun yüzde 51'i lise altı eğitim seviyesindeyken, yakını tutuklananların yüzde 61'inin bu eğitim seviyesine sahip olması, eğitim seviyesinin ceza infaz sistemiyle teması etkileyen bir faktör olduğunu gösteriyor.

Ekonomik Sınıflara Göre Yakının Ceza İnfaz Sistemiyle Teması

Yakınlarının başına daha önce bu üç durumdan biri gelenlerin hangi ekonomik sınıflarda olduğuna bakmak da ekonomik faktörlerin bu konularda ne derece etkili olduğunu anlayabilmek adına önem taşıyor. Yakını gözaltına alınanların yüzde 28'ini alt gelir grubu, yüzde 23'ünü alt orta sınıf, yüzde 29'unu yeni orta sınıf, yüzde 20'sini üst gelir grubu oluşturuyor.

Yakını tutuklananlara baktığımızda alt gelir grubunun bu konuda ön plana çıktığını görüyoruz. Yakını tutuklananların yüzde 34'ünü alt gelir grubu oluştururken, yüzde 24'ünü alt orta sınıf, yüzde 29'unu yeni orta sınıf, yüzde 14'ünü üst gelir grubu oluşturuyor. Alt gelir grubu Türkiye'nin yüzde 22'sini oluştururken yakını tutuklananların yüzde 34'ünün bu kümede yer alması daha düşük gelir grubundaki insanların suçla temasının daha fazla olduğunu gösteriyor.

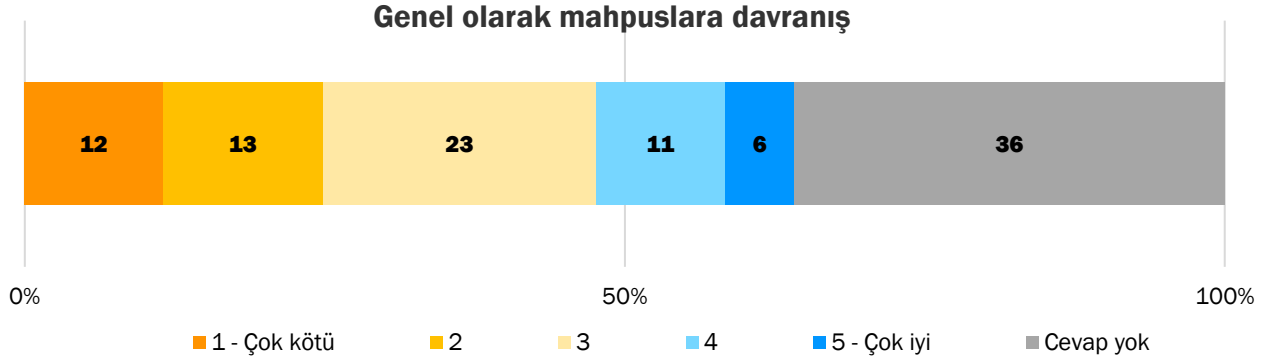
Yakını denetimli serbestlik yaşayanlara baktığımızda ise Türkiye ortalamasına daha benzer bir dağılım görüyoruz. Yakını bu durumu yaşayanların yüzde 23'ü alt gelir grubunda, yüzde 30'u alt orta sınıfta, yüzde 27'si yeni orta sınıfta, yüzde 20'si ise üst gelir grubunda yer alıyor.

2.3. Toplumun Hapishane Koşullarını Değerlendirmesi

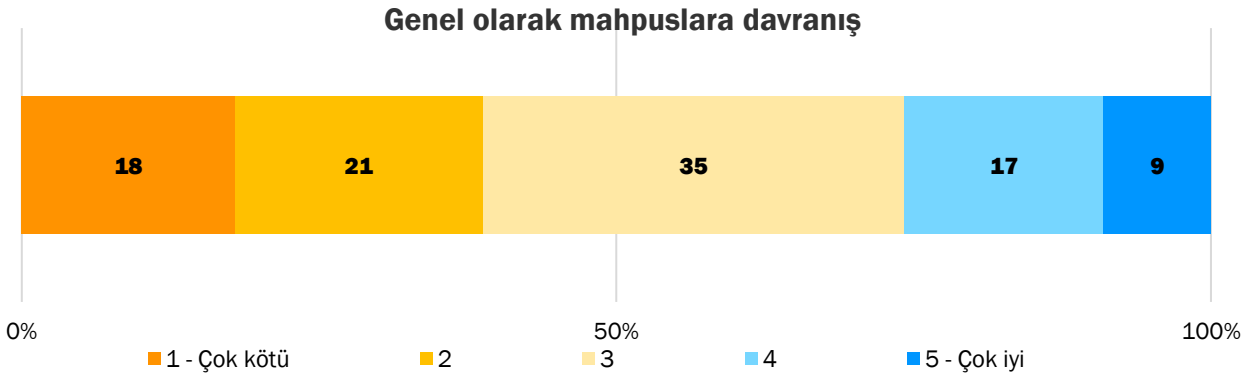
2.3.1 Mahpuslara Yönelik Muamele

Görüşmecilere ceza sistemiyle kendilerinin ve yakınlarının ne denli teması olduğunu sorduktan sonra genel olarak hapishanelerin durumunu, mahpuslara iyi davranıp davranılmadığını, hapishanelerin birer rehabilite merkezi olup olmadığı gibi konulardaki fikirlerini sorduk.

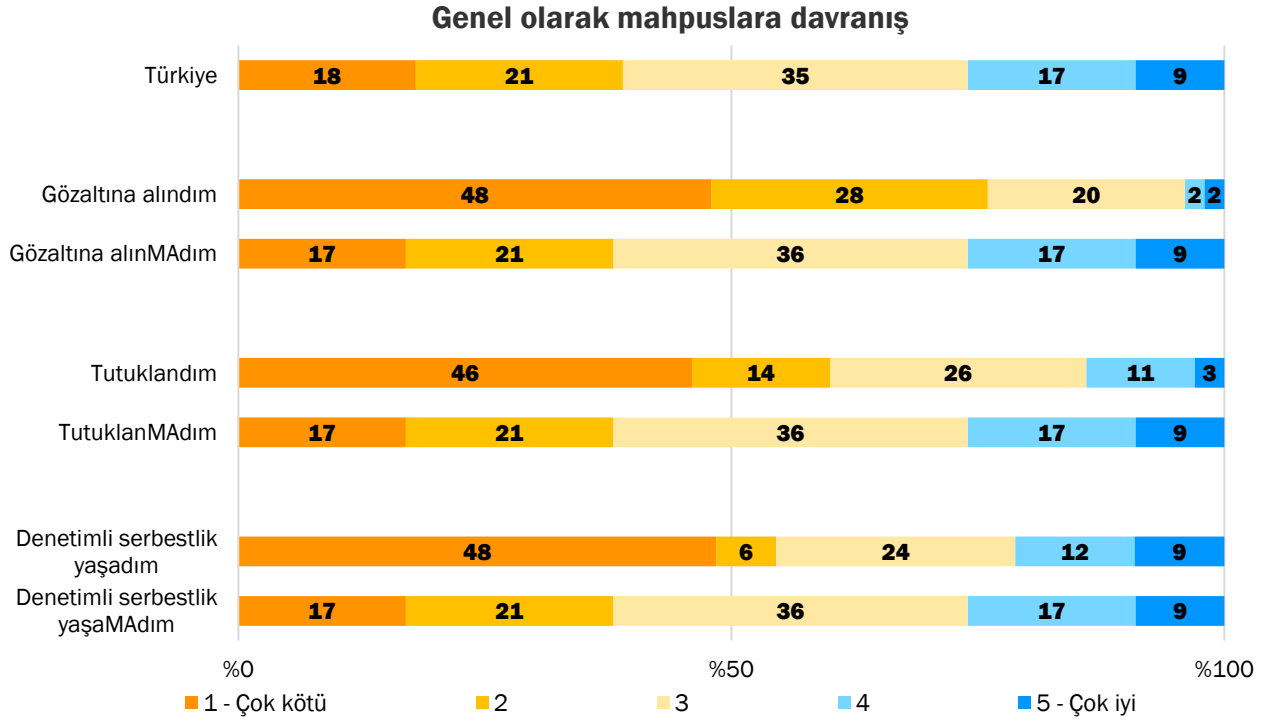
Toplumun yüzde 25'i genel olarak mahpuslara davranışın kötü veya çok kötü olduğunu düşünürken, yüzde 17'si mahpuslara davranışın iyi veya çok iyi olduğunu düşünüyor. Toplumun yüzde 23'lük kısmı ise mahpuslara genel davranışın ne iyi ne de kötü olduğunu düşünüyor. Toplumun yüzde 36 gibi büyük bir bölümünün ise bu soruya cevap vermediğini görüyoruz.

Genel olarak mahpuslara nasıl davranıldığına dair algıyı anlamak istediğimiz bu soruya görüşülen kişilerin üçte birinden fazlası cevap vermek istemedi. Bazı konulara dair deneklere yönelttiğimiz sorularda cevap yok oranının yüksek olması ya konuya dair bir fikrin olmadığı ya da başka türlü çekinceleri ifade etmektedir. Özellikle politik konularda görüşülen kişilerin gri alanda kalmayı veya hiç görüş beyan etmemeleri karşılaştığımız bir durum. Bu soru özelinde cevap yok oranının yüksekliği politik tartışmalardan kaçınmak yerine konu hakkında bilgi sahibi olunmayışından ileri gelmektedir.

Sadece bu soruya cevap verenleri göz önünde bulundurduğumuzda cevap verenlerin yüzde 39'u genel olarak mahpuslara davranışın kötü veya çok kötü olduğunu düşünüyor, yüzde 26'sı ise

mahpuslara genel olarak iyi veya çok iyi davranıldığı düşüncesine sahip. Mahpuslara genel davranışın ne iyi ne de kötü olduğunu belirtenlerin oranı ise yüzde 35.

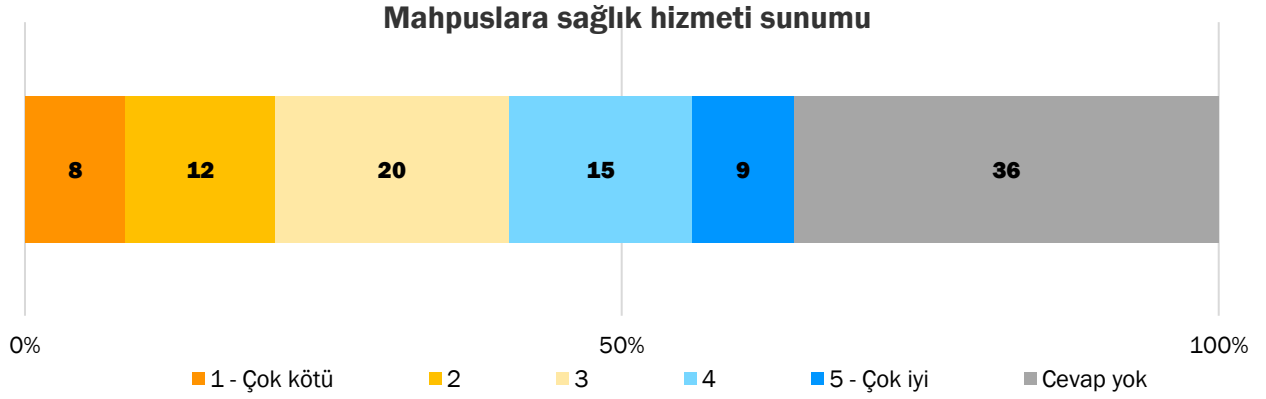
Daha önce bahsedilen uygulamalara (gözaltı, tutuklama ve denetimli serbestlik) maruz kalanlar ile maruz kalmayanların görüşleri bu konuda oldukça farklılık gösteriyor. Gözaltına alınanların yüzde 76'sı, tutuklananların yüzde 60'ı, denetimli serbestlik yaşayanların ise yüzde 54'ü genel olarak mahpuslara davranışın kötü veya çok kötü olduğunu düşünürken bu durumlarda kalmayanların ise yüzde 38'i bu düşünceye sahip.

Mahpuslara iyi veya çok iyi davranıldığı düşünme eğilimi en az olan küme daha önce gözaltına alınmış olanlar. Daha önce gözaltına alınanların sadece yüzde 4'ü mahpuslara iyi veya çok iyi davranıldığını belirtiyor. Daha önce tutuklanmış olanlar arasında bu fikre sahip olanların oranı yüzde 14 iken denetimli serbestlik yaşayanların arasında yüzde 21. Bu durumlara maruz kalmayanların ise yüzde 26'sı mahpuslara iyi veya çok iyi davranıldığını düşünüyor.

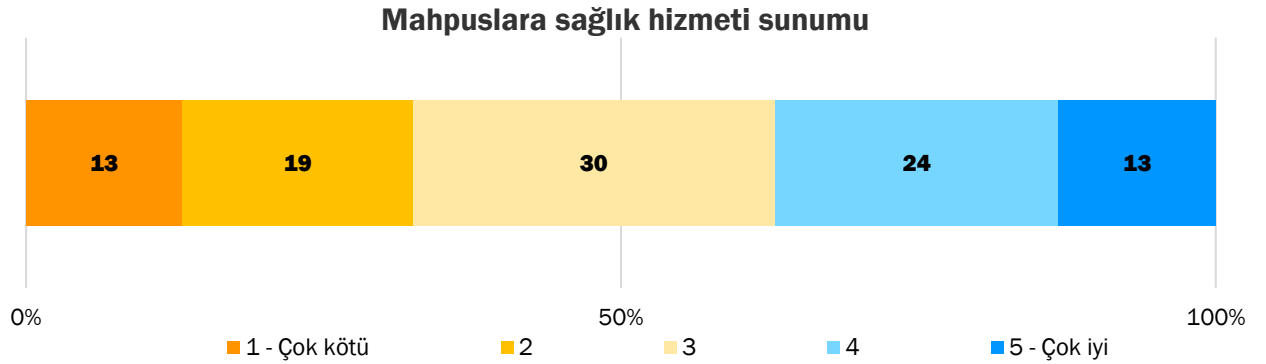

2.3.2 Hapishanelerde Sağlık Hizmetlerine Erişim

Sağlık hizmeti, sağlıklı gıda ve diğer hapishane koşulları sorularında göze çarpan önemli bir detay gördüğümüz kişilerin bu sorulara çoğunlukla yanıt vermemesidir.

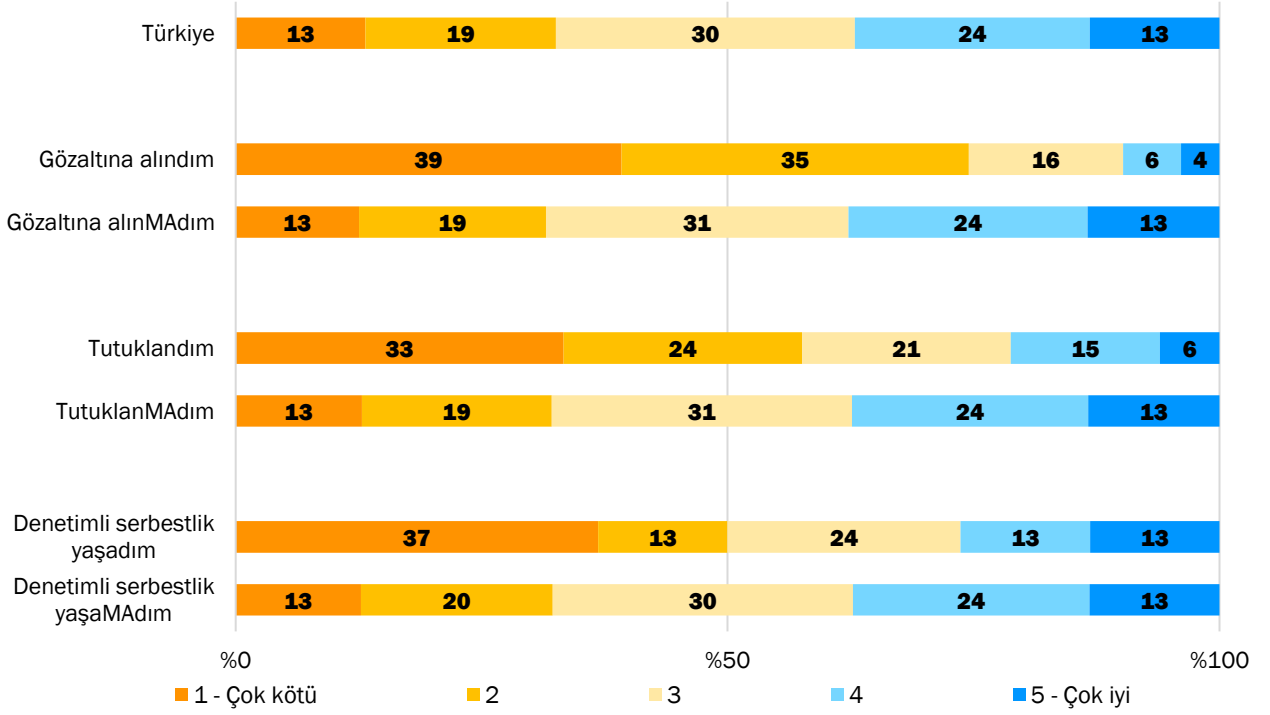

Mahpuslara yönelik sağlık hizmeti sunumunun iyi mi kötü mü olduğu sorusuna verilen cevaplara bakıldığında toplumun yüzde 20'sinin kötü veya çok kötü, yüzde 24'ünün ise iyi veya çok iyi olarak değerlendirmede bulunduğunu görüyoruz. Bu soruya cevap vermemeyi tercih edenlerin oranı ise yüzde 36.

Bu soruya cevap verenler arasında mahpuslara sunulan sağlık hizmetinin kötü veya çok kötü olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 32 iken iyi veya çok iyi olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 37. Mahpuslara sunulan sağlık hizmetini ne iyi ne de kötü olarak yorumlayanların oranı ise yüzde 30.

Mahpuslara sağlık hizmeti sunumu

Mahpuslara sunulan sağlık hizmeti konusunda da bahsedilen üç durumdan herhangi birini yaşıayanlar ve yaşıamayanlar arasındaki görüş farklılıklarının ciddi bir seviyede olduğunu görüyoruz. Daha önce gözaltına alınanların yüzde 74'ü, tutuklananların yüzde 57'si, denetimli serbestlik yaşıayanların ise yüzde 50'si mahpuslara sunulan sağlık hizmetinin kötü veya çok kötü olduğunu belirtirken bu durumlarda kalmayan her 3 kişiden 1'i mahpuslara sunulan sağlık hizmetinin kötü veya çok kötü olduğunu ifade ediyor.

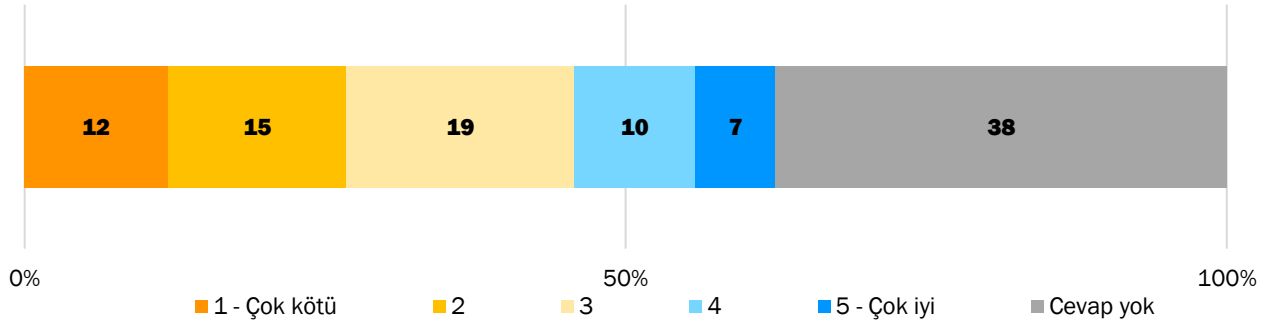
Mahpuslara sunulan sağlık hizmetini iyi veya çok iyi olarak değerlendirme eğilimlerine baktığımızda daha önce gözaltına alınanların sadece yüzde 8'inin, tutuklananların yüzde 21'inin, denetimli serbestlik yaşıayanların ise yüzde 26'sının bu eğilime sahip olduğunu görüyoruz.

2.3.3 Sosyal, Kültürel ve Diğer Haklar

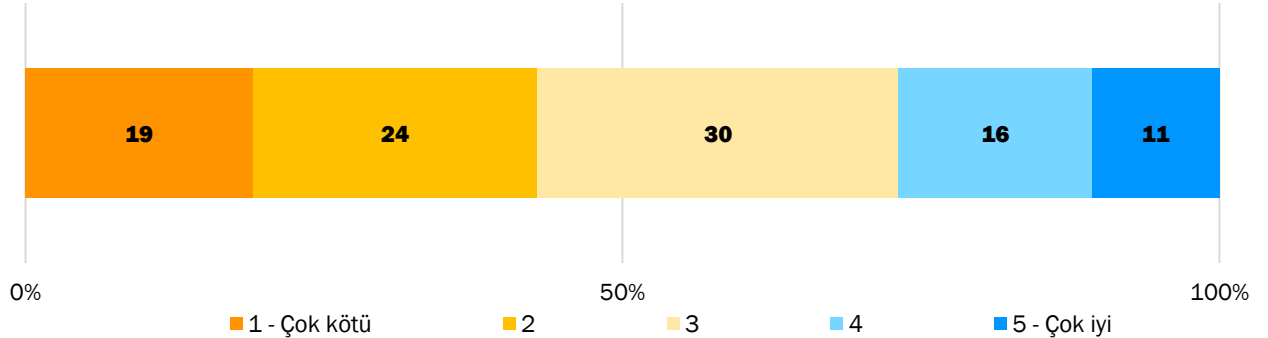
Hapishane koşullarına dair bilgiler ve olaylar medya kanalları aracılığıyla dışarıya ulaşmadığı müddetçe mahpusların uğradığı hak ihlallerini görmek mümkün değil. Bunun dışında ilgili genel müdürlüğün kamuoyuyla paylaştığı bilgilerin kısıtları veya gerek mahpus yakınları gerekse ilgili sivil toplum örgütlerinin taleplerine göre şekillenmemesi hapishanelerdeki uygulamalar hakkında fikir sahibi olmamızı mümkün kılmıyor.

Mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişimi

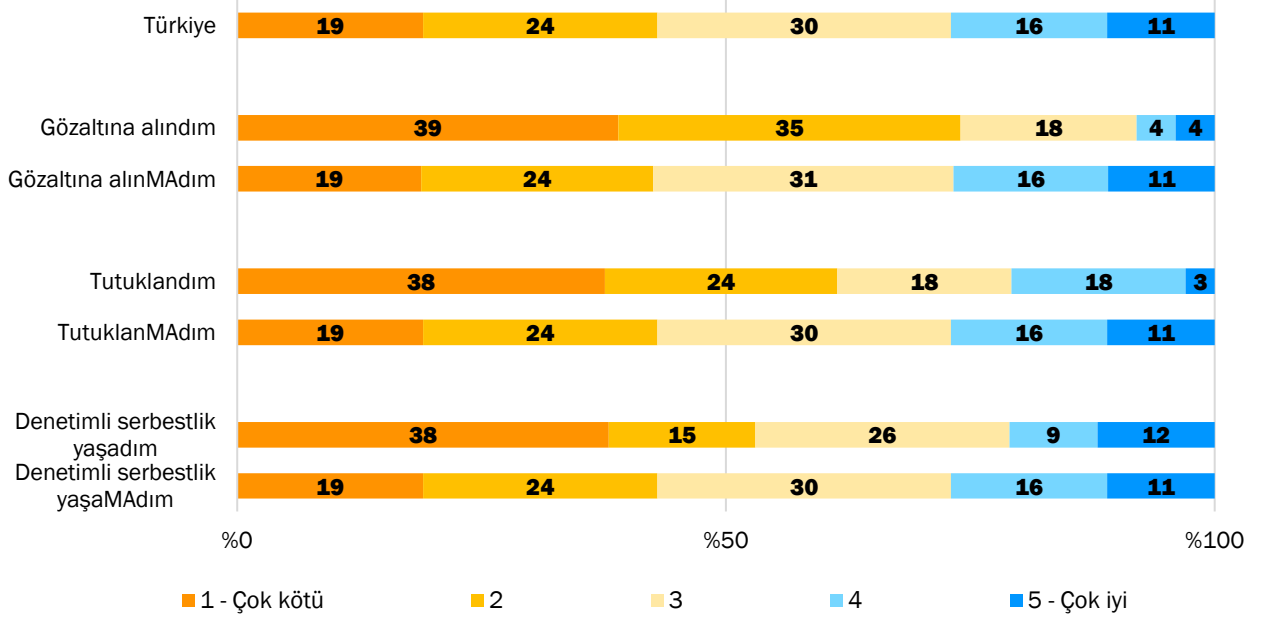
Toplumun yüzde 27'si mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişim imkânlarının kötü veya çok kötü, yüzde 17'si ise iyi veya çok iyi olduğunu söylüyor. Önceki konularda olduğu gibi bu konuda da görüşülen kişilerin yüzde 38 gibi büyük bir kısmının cevap vermekten kaçındığını görüyoruz.

Mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişimi

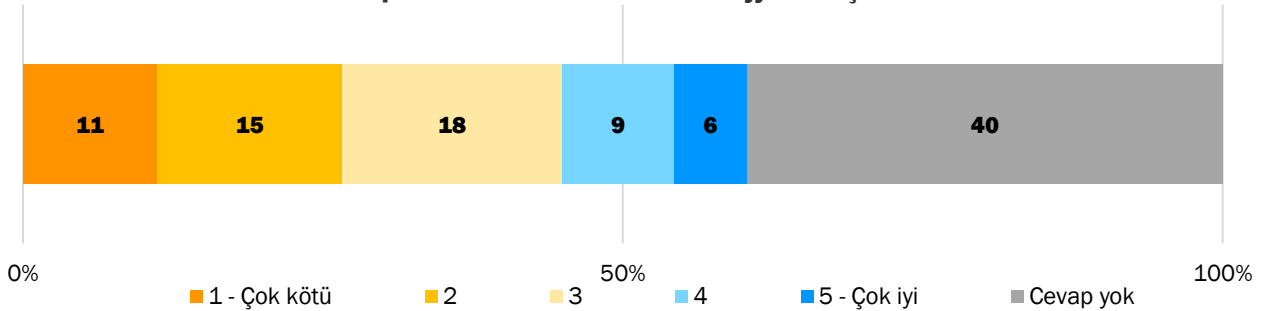
Sorduğumuz bu soruya cevap verenler arasında mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişimini kötü veya çok kötü olarak değerlendirenlerin oranı yüzde 43, iyi veya çok iyi olarak değerlendirenlerin oranı ise yüzde 27. Bu soruya cevap verenlerin yüzde 30'u ise bu konuyu ne iyi ne de kötü olarak değerlendiriyor.

Mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişimi

Mahpusların kültürel ve sosyal hakları ulaşımı konusundaki görüşler -tıpkı diğer konularda olduğu gibi- daha önce gözüaltına alınma, tutuklanma veya denetimli serbestlik yaşıayanlar ile yaşıamayanlar arasında ciddi bir fark gösteriyor. Bu durumları yaşıamayan her 5 kişiden 2'si mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişiminin kötü veya çok kötü olduğunu söylerken daha önce gözüaltına alınanların yüzde 74'ü, tutuklananların yüzde 62'si, denetimli serbestlik yaşıayanların ise yüzde 53'ü mahpuslara sunulan kültürel ve sosyal hakları kötü veya çok kötü olarak değerlendiriyor.

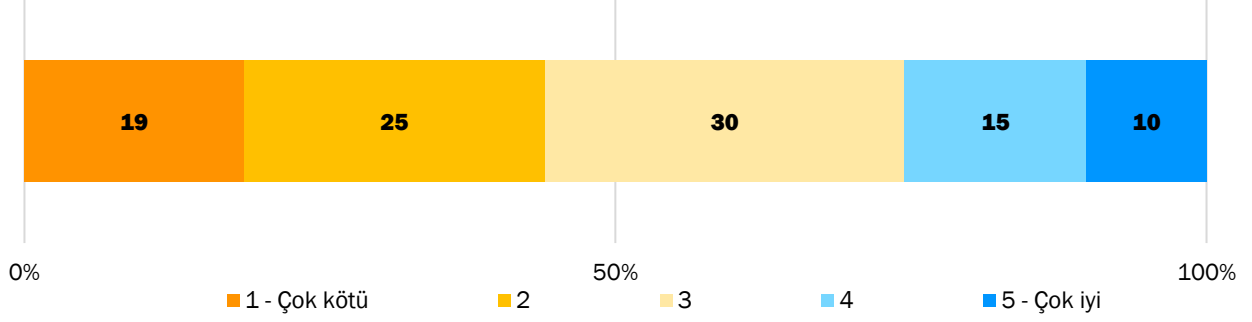
Hapishanelerin temizlik ve hijyen koşulları

Hapishane koşulları konusunda sorduğumuz bir diğer sorumuz hapishanelerin temizlik ve hijyen koşullarının nasıl olduğuuydu. Toplumun yüzde 26'sı hapishanelerin temizlik ve hijyen koşullarının kötü veya çok kötü, yüzde 26'sı iyi veya çok iyi olduğunu düşünüyor. Bu soruya da her 5 kişiden 2'sinin cevap vermediğini görüyoruz.

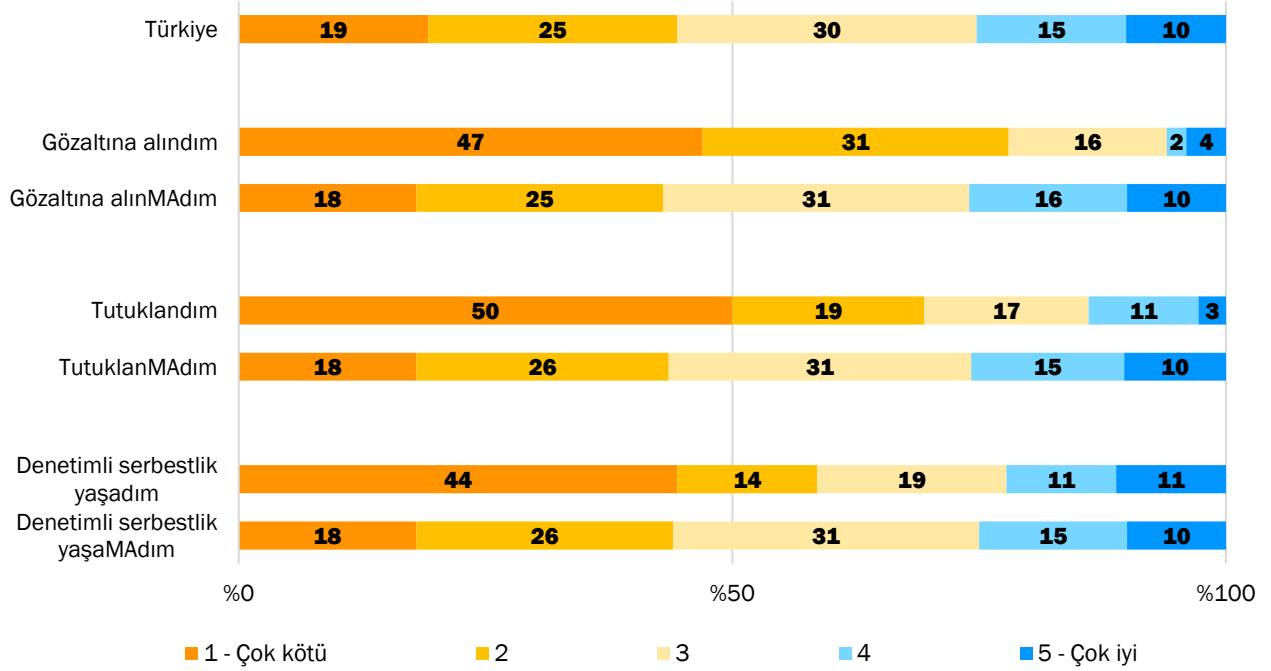

Hapishanelerin temizlik ve hijyen koşulları

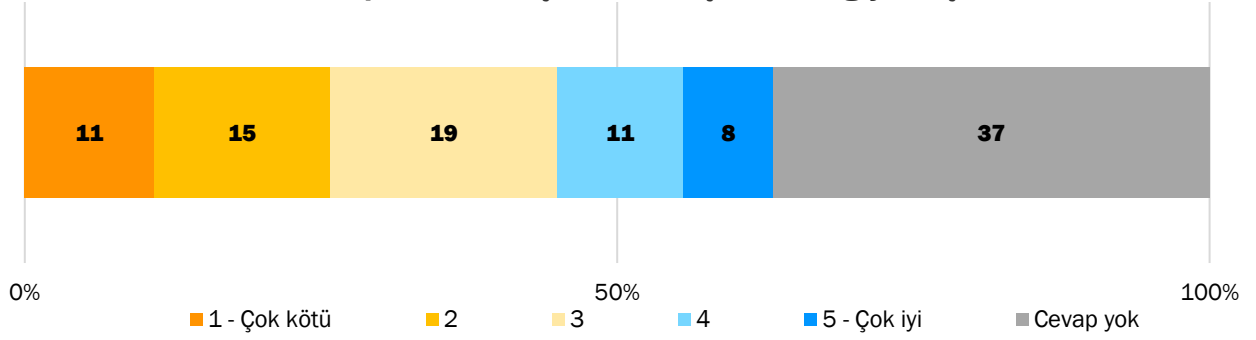
Soruya cevap verenlerin 44'ü hapishanelerin temizlik ve hijyen koşullarının kötü veya çok kötü olduğunu ifade ederken iyi veya çok iyi olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 25. Bu konuda cevap verenlerin yüzde 30'unun hapishanelerin temizlik ve hijyen koşullarını ne iyi ne de kötü olarak değerlendirdiğini görüyoruz.

Hapishanelerin temizlik ve hijyen koşulları

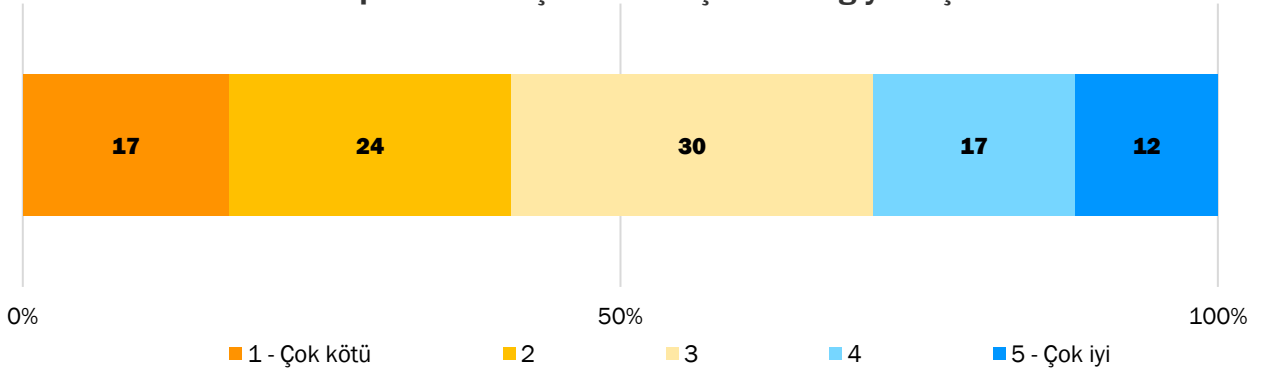
Bahsedilen üç durumda kalanlar ile kalmayanların görüşlerinin, hapishanelerin hijyen ve temizlik koşulları konusunda da farklı olduğunu görüyoruz. Gözaltına alınanların yüzde 68'i hapishanelerdeki temizlik koşullarının kötü veya çok kötü olduğunu düşünürken tutuklananların yüzde 69'u, denetimli serbestlik yaşayanların yüzde 58'si bu fikre sahip. Bu durumları yaşamayanlar ise Türkiye ortalamasına benzer bir tutum sergiliyor.

Mahpusların iletişim-haberleşme ve bilgiye erişimi

Mahpusların iletişim-haberleşme ve bilgiye erişimi konusunda ise toplumun yüzde 26'sı kötü veya çok kötü, yüzde 19'u ise iyi veya çok iyi olduğu şeklinde fikir beyan ediyor. Yaklaşık her 3 kişiden 1'i bu konuda da cevap vermiyor.

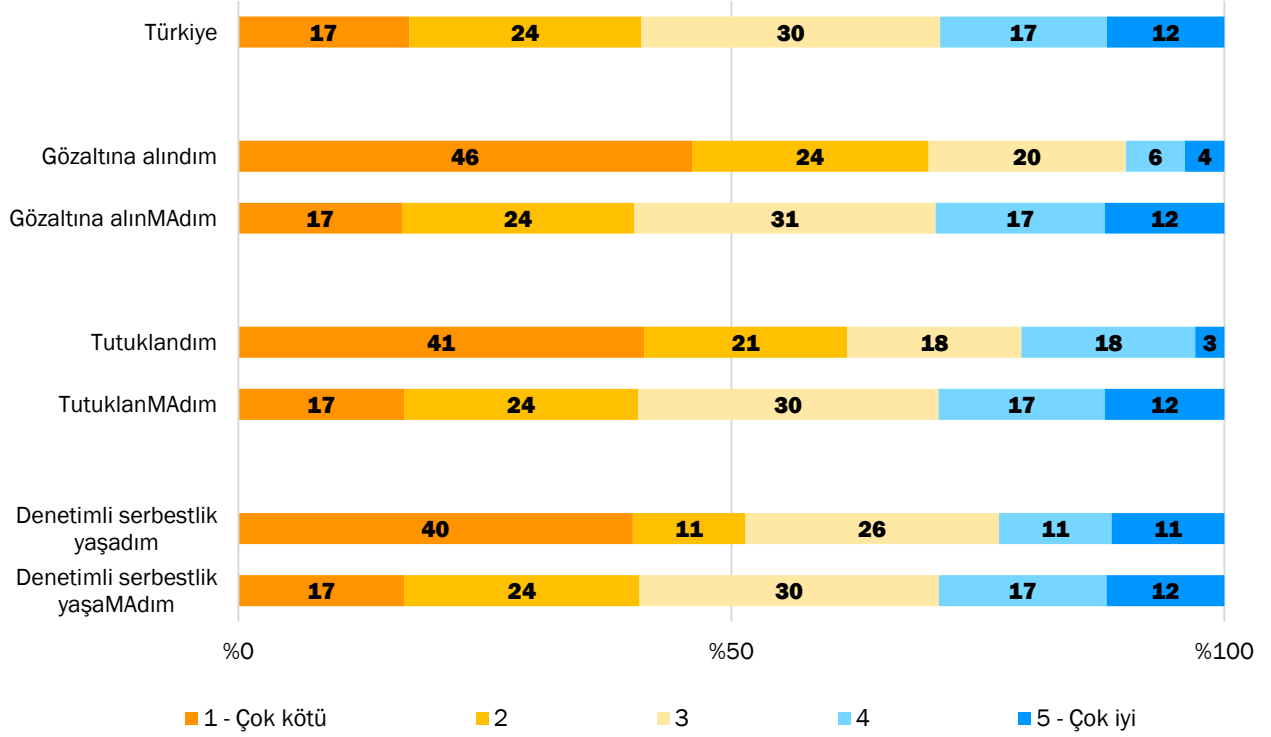
Mahpusların iletişim-haberleşme ve bilgiye erişimi

Cevap yok seçeneğini göz önünde bulundurmadan bakıldığında soruya cevap verenlerin yüzde 41'inin mahpusların iletişim-haberleşme ve bilgiye erişiminin kötü veya çok kötü olduğunu düşünüüğünü görüyoruz. Bu soruya iyi veya çok iyi cevabını verenlerin oranı ise yüzde 29.

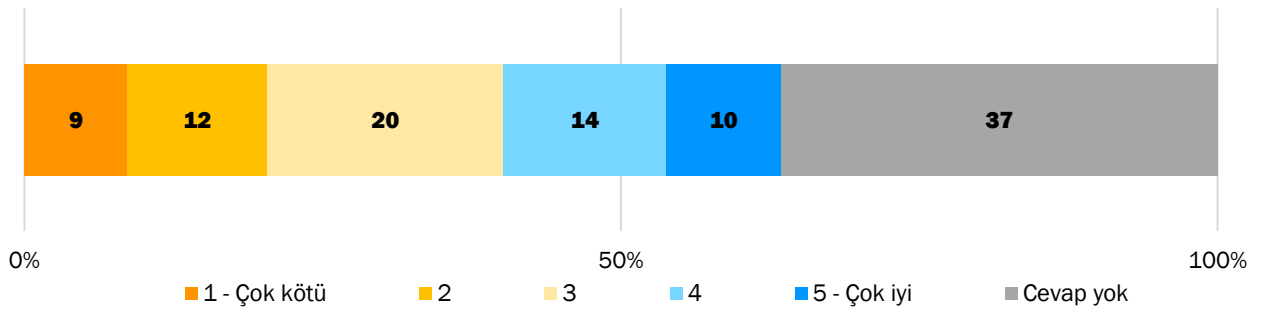

Mahpusların iletişim-haberleşme ve bilgiye erişimi

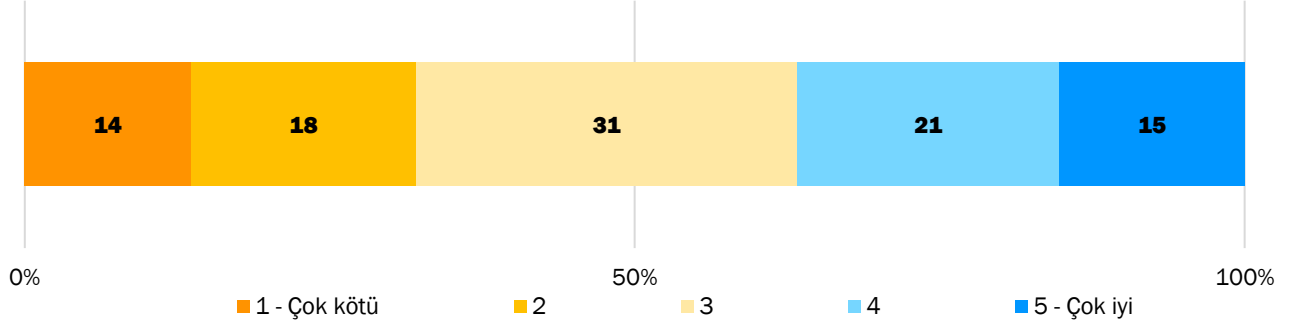
İletişim ve haberleşme konusunda tıpkı diğer konulardaki gibi gözetlîna alınma, tutuklanma ve denetimli serbestlik deneyimi olanlar ile olmayanların bu konuya yaklaşımının farklı olduğunu görüyoruz. Daha önce gözetlîna alınanların yüzde 70'i, tutuklananların yüzde 62'si, denetimli serbestlik yaşıyanların ise yüzde 51'i haberleşme ve iletişim imkanlarının kötü veya çok kötü olduğunu düşünüyor. Bu durumlarda kalmayanların ise yüzde 41'i bu görüşe sahip.

Yeme-içme, beslenme imkanları

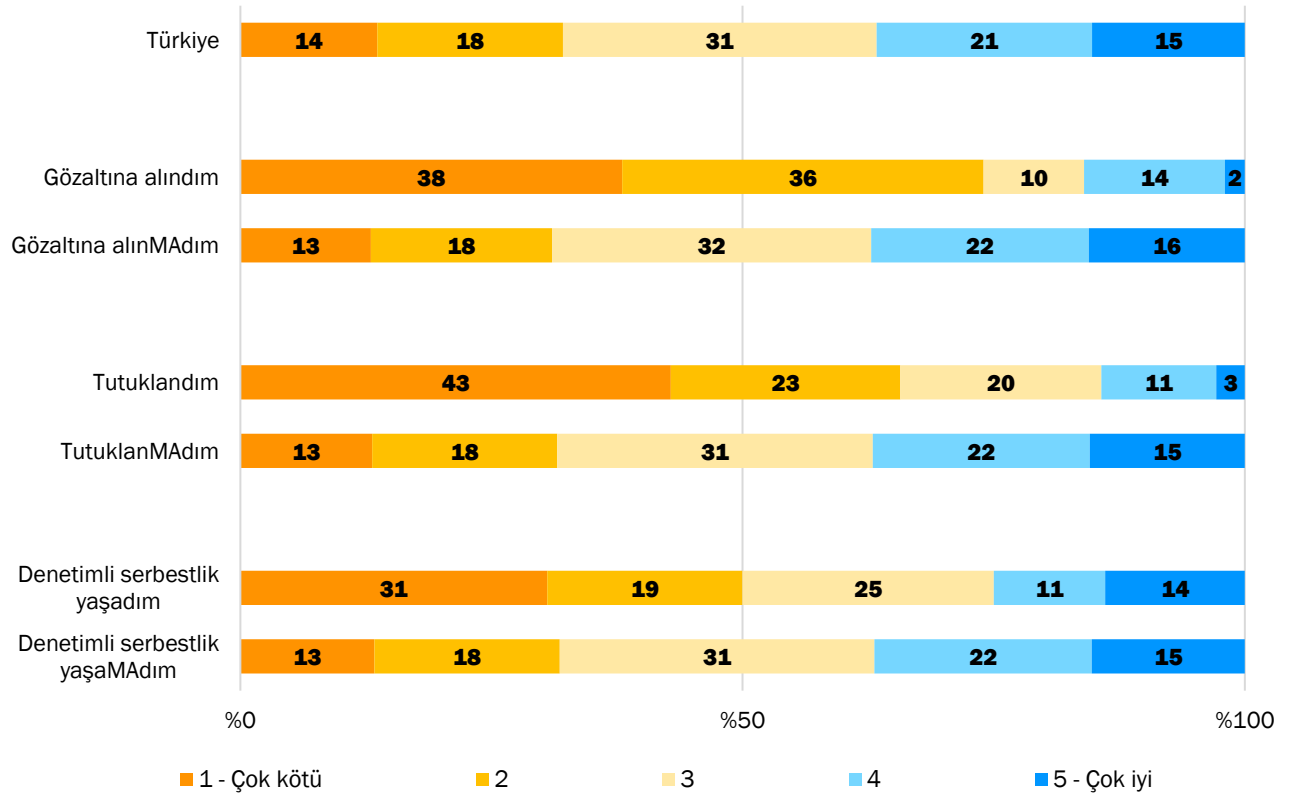
Toplumun yüzde 21'i mahpusların sağlıklı ve temiz, yeterli gıdaya erişiminin kötü veya çok kötü, yüzde 24'ü iyi veya çok iyi olduğunu söylüyor. Soruyu cevapsız bırakanların oranı ise yüzde 37.

Yeme-içme, beslenme imkanları

Bu soruya cevap verenlerin arasında ise mahpusların yeme-içme, beslenme imkanlarını kötü veya çok kötü olarak değerlendirenlerin oranı yüzde 32 iken, bu imkanların iyi veya çok iyi olduğunu söyleyenlerin oranı yüzde 36.

Yeme-içme, beslenme imkanları

Gözaltına alınma, tutuklanma veya denetimli serbestlik yaşayanlar yeme, içme ve beslenme imkanları konusunda bu durumları yaşamayanlara göre daha farklı bir tutum sergileyerek genel olarak çok kötü veya kötü olduğu şeklinde fikir beyan ediyor. Gözaltına alınanların yüzde 74'ü, tutuklananların yüzde 66'sı, denetimli serbestlik yaşayanların yüzde 50'si yeme-içme, beslenme imkanlarının kötü veya çok kötü olduğunu ifade ediyor.

2.4. Hapishane Koşullarına Cevap Vermeyenler

Hapishane koşulları hakkında sorulan bu altı soruya cevap vermemeyi tercih edenlerin çok fazla olduğunu söylemiştik. Bu durumun bilgisizlikten kaynaklı mı yoksa bir tercih veya çekinme durumundan mı kaynaklı olduğunu anlayabilmek için sorulara cevap vermeyen kişileri incelemekte fayda var.

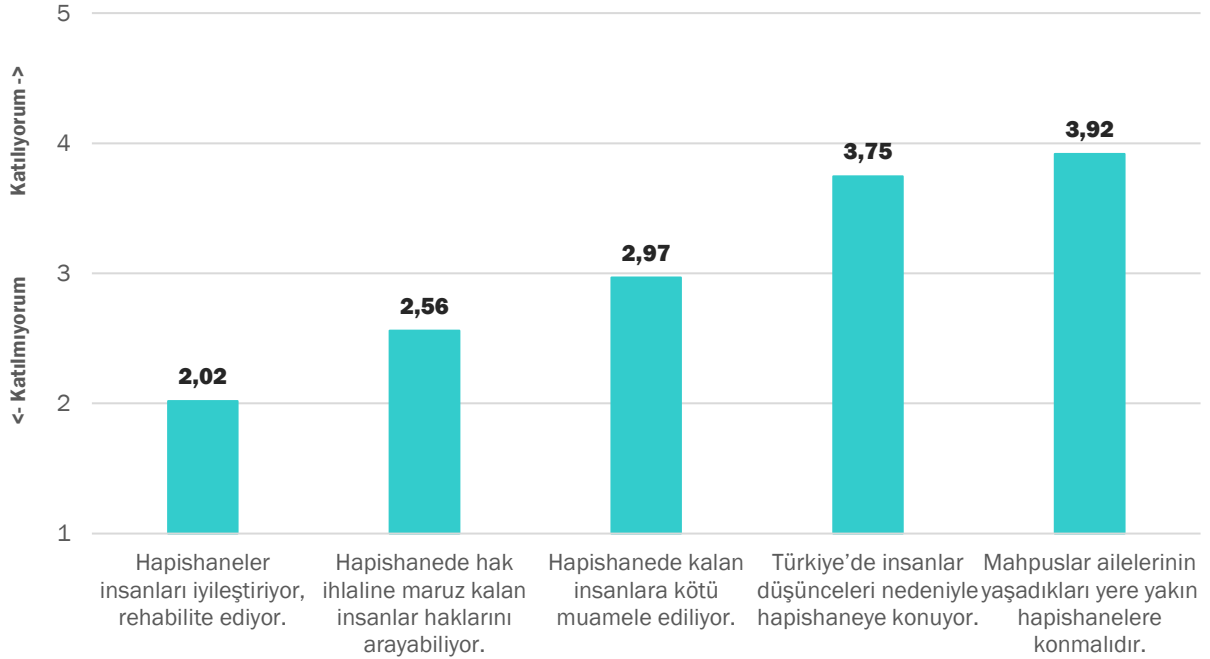
Görüşülen 3285 kişiden;

- 1178'inin 'Genel olarak mahpuslara davranış'
- 1169'unun 'Mahpuslara sağlık hizmeti sunumu'
- 1233'ünün 'Mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişimi'
- 1302'sinin 'Hapishanelerin temizlik ve hijyen koşulları'
- 1211'inin 'Mahpusların iletişim-haberleşme ve bilgiye erişimi'
- 1202'sinin 'Yeme-içme, beslenme imkanları' hakkında değerlendirmede bulunmadığını, bu konularda sorulan sorulara cevap vermediğini görüyoruz.

Bu soruların hiçbirine cevap vermeyenler ise aynı 950 kişi. Bu da görüşülen kişilerin yüzde 29'unun bu konular hakkında bir fikri olmadığını gösteriyor.

2.5. Hapishaneler insanları rehabilite ediyor mu?

Hapishanelere genel bakış konusunda bu merkezlerin birer iyileştirme alanları gibi işleyip işlemediği ve bir suçtan bahsedildiğinde, hapishane sonrasında suçun tekrar işlenmeyeceği, hapishanenin bireyi sağaltacağı gündemleri pek çok politik tartışmanın içeriğini oluşturuyor. Bu sebeple biz de bu araştırmamızda hapishanelerin mahpusları rehabilite edip etmediğine dair görüşlerin ne yönde olduğunu öğrenmek istedik.

Deneklere okuduğumuz beş cümleye 1 ile 5 arasında ne kadar katıldıklarını sorduğumuzda toplum genelinde “Hapishaneler insanları iyileştiriyor, rehabilite ediyor” fikrine genel olarak katılmama eğilimi olduğunu görüyoruz. (Ortalama 2,02)

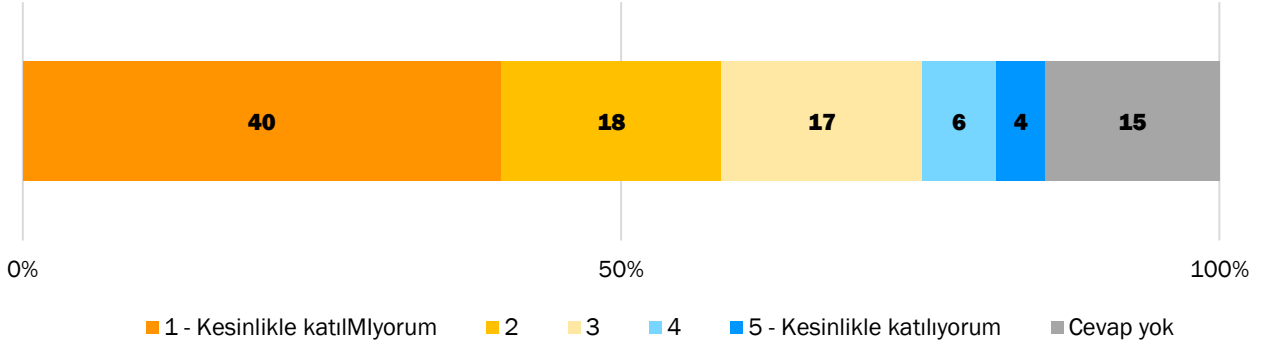
“Hapishanede hak ihlaline maruz kalan insanlar haklarını arayabiliyor” düşüncesi de toplum nezdinde genel olarak katılmama eğilimi olan bir düşünce. Toplum genelinde bu fikre 1 ile 5 arasında ortalama 2,56 katılma eğilimi olduğunu görüyoruz.

Toplumun en çok katıldığı düşüncenin ise “Mahpusların ailelerinin yaşadıkları yere yakın hapishanelere konulması” olduğunu görüyoruz. Toplumun bu fikre 5 üzerinden ortalama 3,92 katıldığını söyleyebiliriz. “Türkiye’de insanlar düşünceleri nedeniyle hapishanelere konuyor” düşüncesine ise 5 üzerinden ortalama 3,75 bir katılma eğilimi olduğunu görüyoruz.

Daha spesifik bir konu olan “Hapishanede kalan insanlara kötü muamele ediliyor” konusunda ise toplum genelinde ne katılma ne de katılmama eğilimi olduğunu söyleyebiliriz. (Ortalama 2,97)

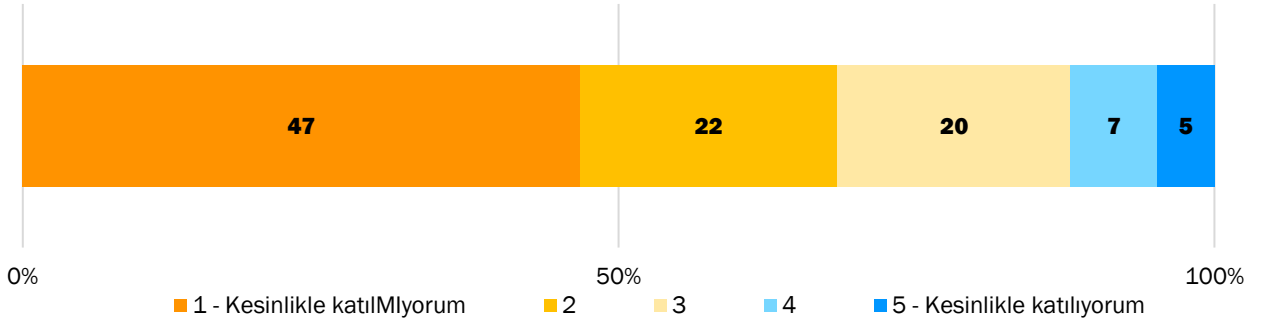

Hapishaneler insanları iyileştiriyor, rehabilite ediyor.

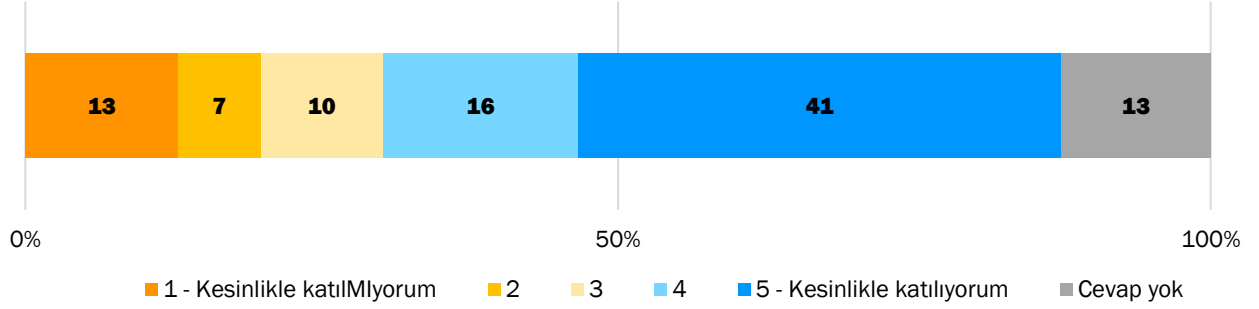
Hapishanelerin insanları iyileştirdiği, rehabilite ettiği düşüncesinin, toplumun genel olarak katılmadığı bir düşünce olduğunu söylemiştik. Bu konu hakkındaki görüşleri ayrıntılı incelediğimizde toplumun yüzde 58'inin buna katılmadığını, yüzde 17'sinin ne katılıp ne katılmadığını, yüzde 10'unun ise bu konuya katıldığını görüyoruz. Bu konu hakkında cevap vermeyenler ise toplumun yüzde 15'ini oluşturuyor.

Hapishaneler insanları iyileştiriyor, rehabilite ediyor.

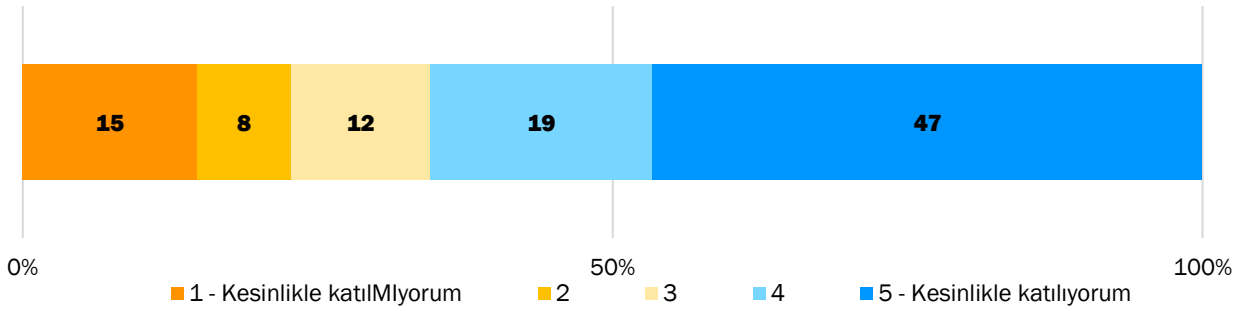
Bu soruya cevap vermeyenler dahil edilmediğinde yüzde 69 gibi yüksek bir oranda hapishanelerin insanları iyileştirmede, rehabilite etmede hakim olduğunu görüyoruz. Soruya cevap verenlerin sadece yüzde 12'si hapishanelerin insanları iyileştirdiği, rehabilite ettiği düşüncesine katıldıklarını görüyoruz.

Türkiye’de insanlar düşünceleri nedeniyle hapisaneye konuyor.

Toplumun yüzde 57’si Türkiye’de insanların düşünceleri nedeniyle hapisaneye konulduğunu düşünüyor, toplumun yüzde 20’si ise böyle bir durumun olmadığını söylüyor. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı ise yüzde 13.

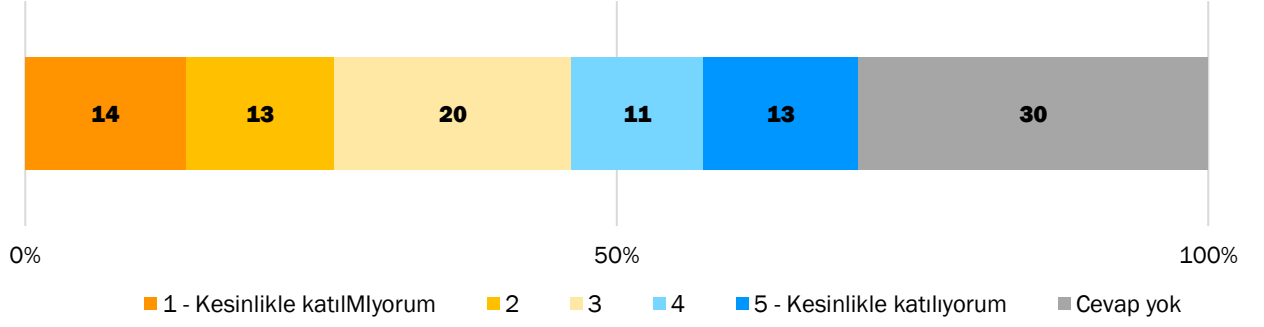
Türkiye’de insanlar düşünceleri nedeniyle hapisaneye konuyor.

Bu soruya cevap verenler arasında insanların düşünceleri nedeniyle hapisanelere konulduğu düşüncesine katılanların oranı yüzde 66 iken katılmayanların oranı yüzde 23. Cevap verenlerin yüzde 12’si ise ne katılıyorum ne de katılmıyorum şeklinde cevap veriyor.

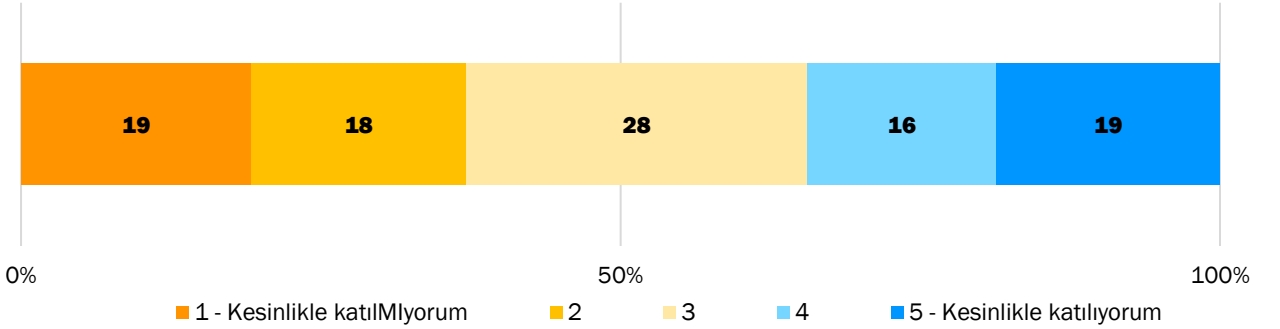

Hapishanede kalan insanlara kötü muamele ediliyor.

Hapishanede kalanlara kötü muamele yapıldığı fikri toplum genelinde mutabakata varılamayan konulardan biri. Toplumun yüzde 27'si böyle bir durumun olmadığını düşünürken, yüzde 24'ü hapishanelerde kalan insanlara kötü muamele yapıldığını düşünüyor. Toplumun yüzde 30'u ise bu soruyu cevapsız bırakıyor.

Hapishanede kalan insanlara kötü muamele ediliyor.

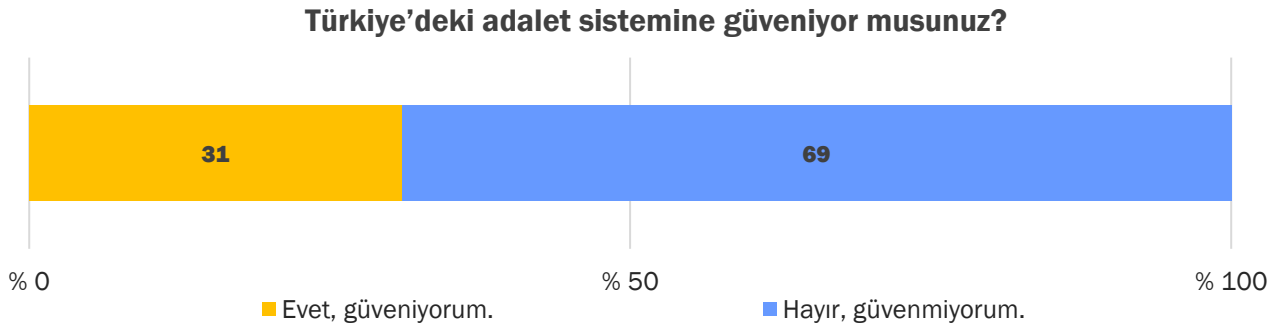

Bu soruya cevap verenlerin yüzde 37'si "Hapishanede kalan insanlara kötü muamele ediliyor" cümlesine katılmadığını ifade ederken yüzde 37'si de bu cümleye katıldığını belirtiyor. Yüzde 28'lik bir oranda ise "ne katılıyorum ne katılmıyorum" cevabının verildiğini görüyoruz.

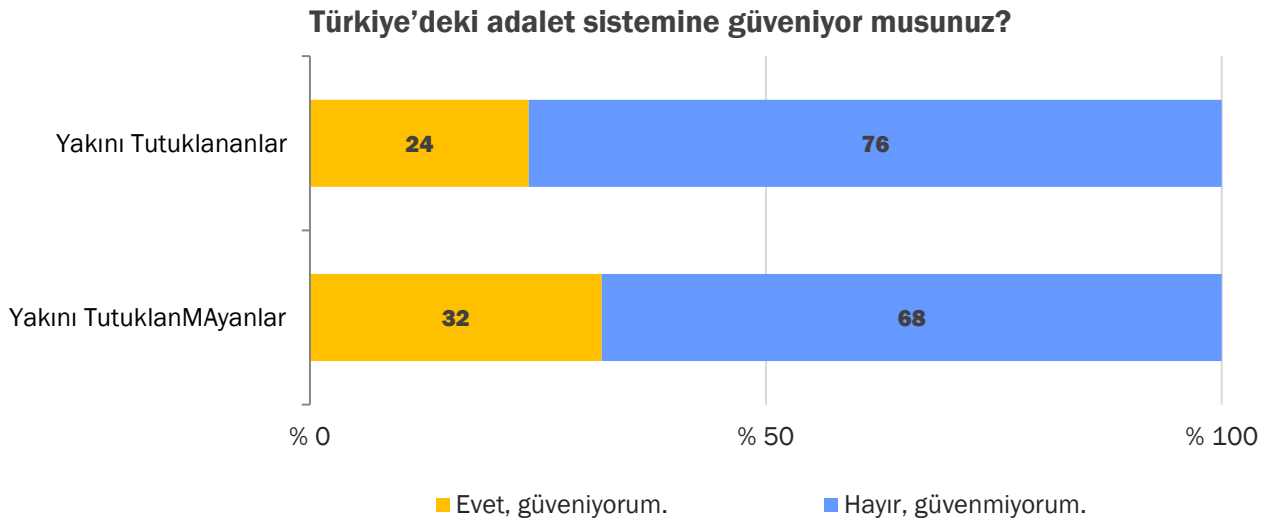
3. TOPLUMUN ADALET SİSTEMİNE BAKIŞI

3.1. Türkiye'deki Adalet Sistemine Güven

Görüştüğümüz kişilere Türkiye'de adalet sistemine güvenip güvenmedikleri, Türkiye'de insanların düşünceleri nedeniyle hapishanelere konulup konulmadığı ve Türkiye'de son yıllarda daha çok insanın hapse konulup konulmadığı soruldu.

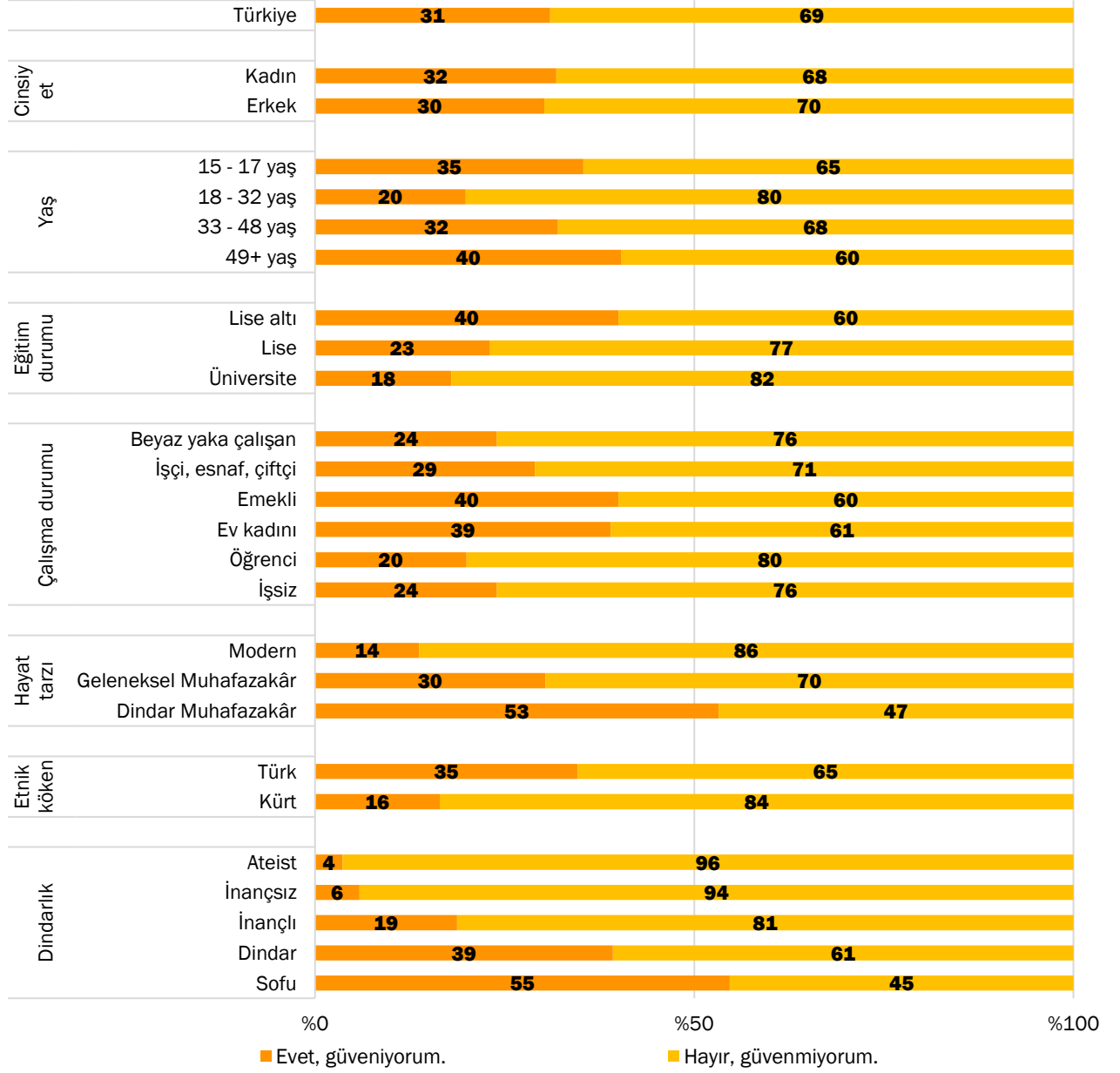
Toplumun yüzde 69'u Türkiye'deki adalet sistemine güvenmediğini, yüzde 31'i ise güvendiğini söylüyor.

Daha önce yakını tutuklanan kişilerin yakını tutuklanmayan kişilere göre adalet sistemine daha az güvendiğini söylemek mümkün. Yakını tutuklananların yüzde 76'sı adalet sistemine güvenmezken, yakının başına böyle bir olay gelmeyenlerin yüzde 68'i adalet sistemine güvenmiyor.

Türkiye'deki adalet sistemine güveniyor musunuz?

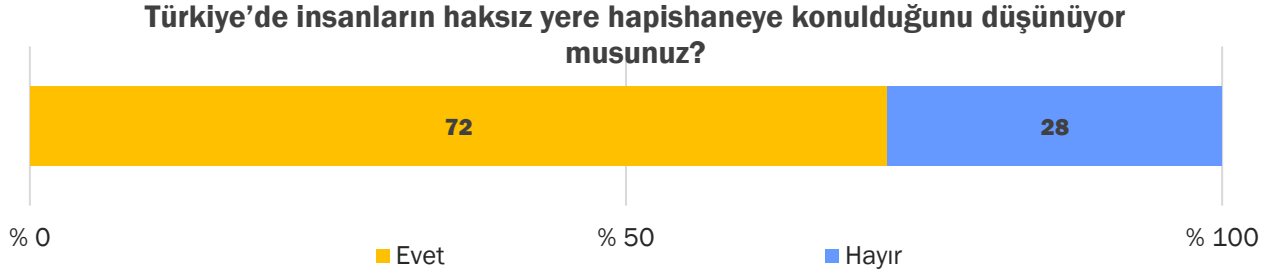

Türkiye'deki adalet sistemine güvenmeyi farklı demografik etkenlere göre incelediğimizde en çok fark yaratan durumların dindarlık ve hayat tarzı olduğunu görüyoruz. İnanç seviyesi ve muhafazakârlık arttıkça adalet sistemine duyulan güvenin de arttığını söylemek mümkün. Modernlerin sadece yüzde 14'ü adalet sistemine güven duyduğunu belirtirken bu oran Geleneksel Muhafazakârlarda yüzde 30, Dindar Muhafazakârlarda ise yüzde 53.

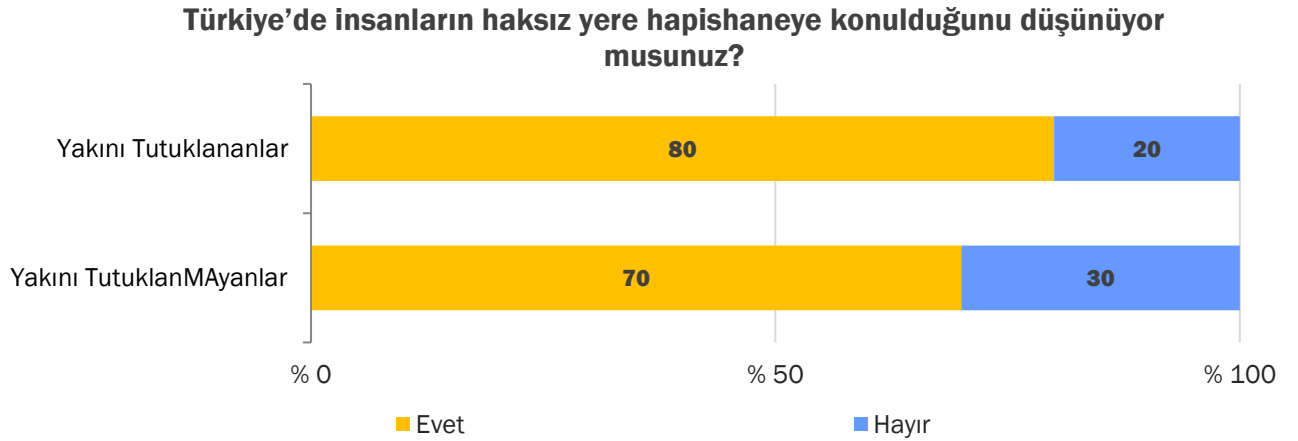
Dindarlık seviyesine göre incelediğimizde ise dinin tüm gereklerini yerine getirenlerin arasında adalet sistemine güvenenlerin oranı yüzde 55 iken ateistler arasında bu oran sadece yüzde 4.

Toplumun birbirine zıt kesimlerinin arasındaki fikir ayrılıklarının bu kadar keskin olması, siyasal ve toplumsal kutuplaşmanın arttığını gösteriyor.

3.2. Haksız Yere Hapis Cezası Fikri

Toplumun genelinde adalet sistemine karşı oluşan güvensizliğin en önemli sebeplerinden biri de Türkiye’de insanların haksız yere hapisaneye konulduğu fikri. Toplumun yüzde 72’si insanların haksız yere hapisaneye girdiğini düşünüyor.

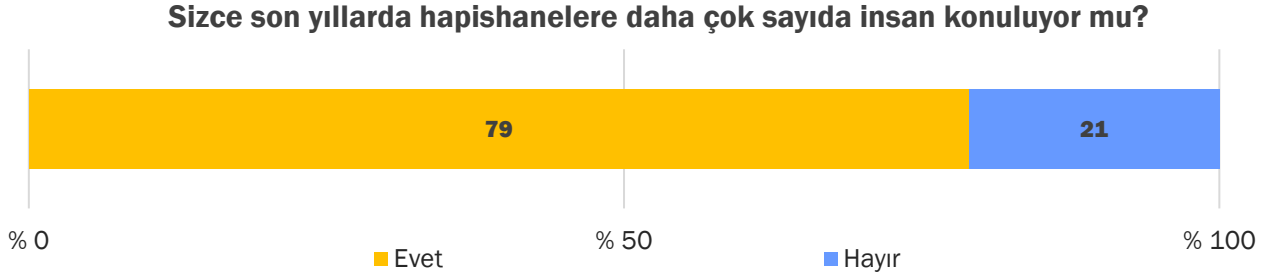

Daha önce bir yakını tutuklanmış olanların yüzde 80’i Türkiye’de insanların haksız yere hapisaneye konulduğu düşünüyor. Yakını tutuklanmayanların arasında ise bu oran yüzde 70.

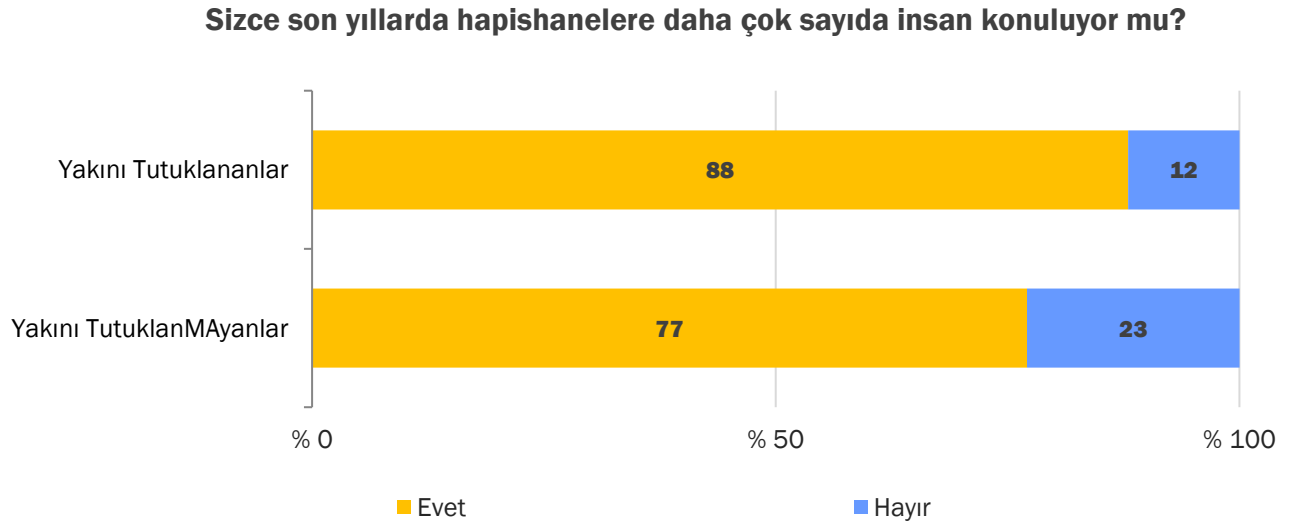

3.3. Yıllar İçerisinde Mahpus Sayısında Artış Oldu mu?

Kendilerinin ve yakınlarının gözaltına alındığı, tutuklandığı sorularının ardından görüşmecilere sorduğumuz bir diğer soru ise genel olarak Türkiye’de, özellikle son yıllarda mahpus sayısında bir artış olup olmadığıydı.

Görüştüğümüz kişilerin yüzde 79'u özellikle son yıllarda daha fazla insanın tutuklanarak hapisanelere konulduğunu, yüzde 21'i ise böyle bir durum olmadığını söylüyor.

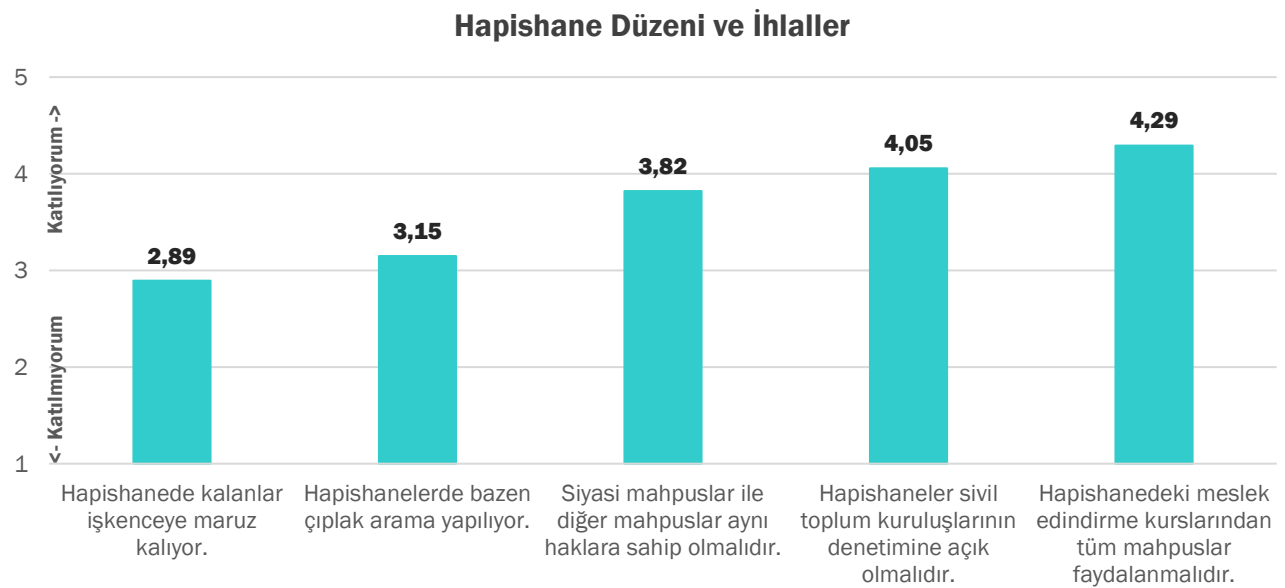
Daha önce bir yakını tutuklanmış olan kişilerin yüzde 88'i son yıllarda hapisanelere daha fazla insan konulduğunu düşünürken, daha önce bir yakını tutuklanmayanların arasında bu düşünceye sahip olanların oranı yüzde 77.

Genel olarak daha önce bir yakını tutuklanmış olanların daha önce bir yakının başına böyle bir şey gelmeyen kişilere göre Türkiye'deki adalet sistemine ve hukuki süreçlere karşı biraz daha tepkili ve güvensiz olduklarını söyleyebiliriz.

3.4. Çıplak Arama ve İşkenceye Bakış

Mevcut iktidar partisine mensup olmayıp, muhalif siyasi partilerde yer alan milletvekillerinin de gündeme getirmesiyle konuşulan ve gündelik yaşamda da kendine yer bulan “Hapishanelerde çıplak arama uygulaması ve kötü muamele” tartışması saha çalışmamızın bir başka ayağını oluşturdu.

Bu başlıkta yanıtlanması istenen sorulara yüksek oranda yanıt verilse de görüştüğümüz kişilerin yanıtlarının dağılımı çıplak arama ve işkence söz konusu olduğunda hapishane koşullarından çok fazla haberdar olmadıklarını veya bu konularda yorum yapmaktan çekindiklerini gösteriyor.

Görüşülen kişilere, hapishane düzeni ve ihlaller kapsamında toplumun genel kanısını anlamak için okuduğumuz beş cümleye 1’den 5’e ne kadar katıldıklarını sorduk. Bu sorulara verilen cevaplar, toplum genelinde hapishanelerde bulunan kişiler için daha insani ve adil bir ortam olması gerektiği fikrinin hakim olduğunu gösteriyor.

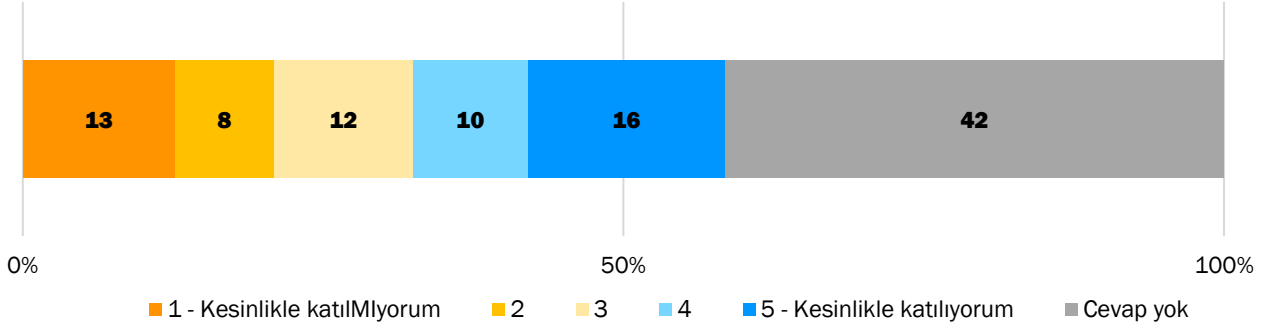
Toplum genelinde ayrımcılık olmadan “Hapishanedeki meslek edindirme kurslarından tüm mahpuslar faydalanmalıdır” düşüncesinin hakim olduğunu söyleyebiliriz. (Ortalama 4,29) Bunun yanı sıra hapishanelerin sivil toplum kuruluşlarının denetimine açık olması gerektiği düşüncesi de toplumun genel olarak katıldığı ve desteklediği bir düşünce. (Ortalama 4,05)

Son zamanlarda sık sık dile getirilen ve medyada da oldukça yer bulan çıplak arama konusu ise genel olarak toplumun belirgin bir fikrinin olmadığı ve net olarak bu durumun yaşanıp yaşanmadığına katılma veya katılmama eğilimi göstermediği bir konu olarak dikkat çekiyor (Ortalama 3,15). Hapishanelerde işkencenin olup olmadığı da tıpkı çıplak arama gibi

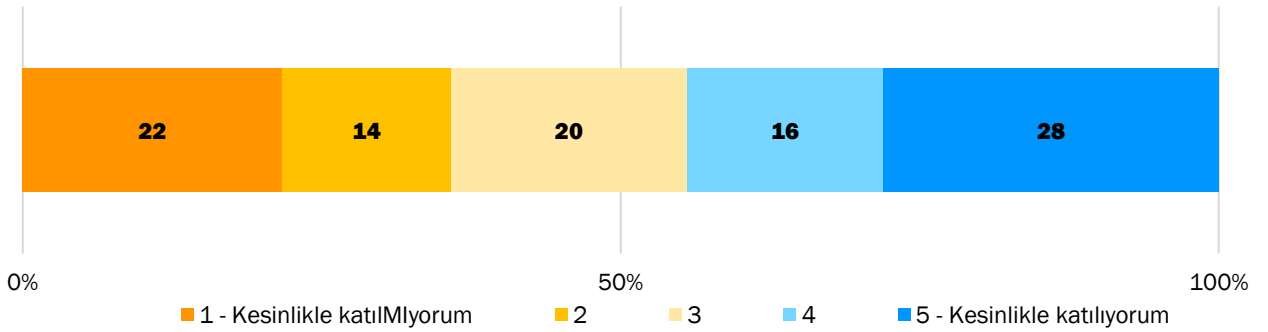
toplumun çok fazla bilgisi olmayan veya fikir beyan etmekten çekindiği bir konu (Ortalama 2,89)

Hapishanelerde bazen çıplak arama yapılıyor.

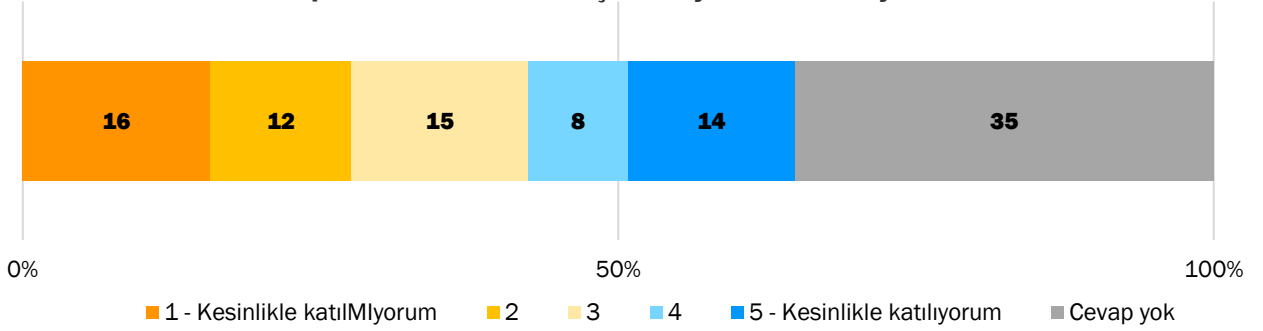
Toplumun yüzde 26'sı hapishanelerde çıplak arama uygulamasının yapıldığını düşünürken, yüzde 21'i ise böyle bir durum olmadığını düşünüyor. Bu konuda görüş bildirmeyenler ise toplumun yüzde 42'sini oluşturuyor.

Hapishanelerde bazen çıplak arama yapılıyor.

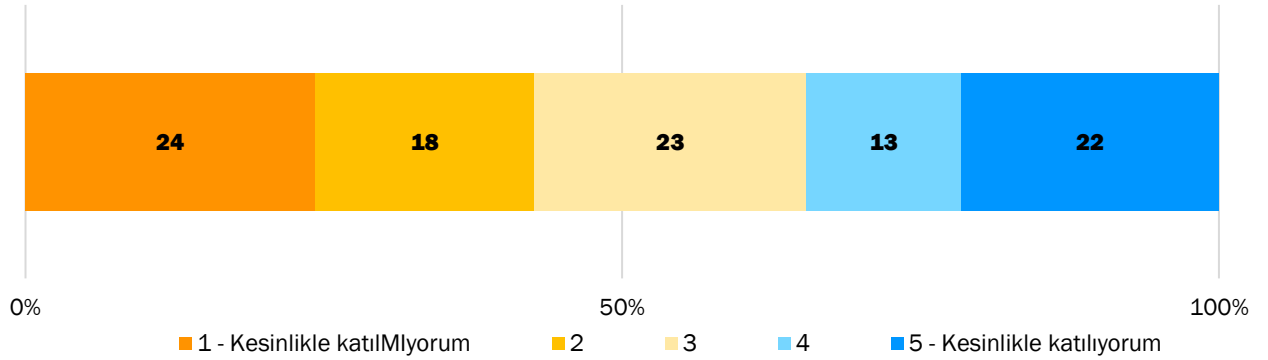
Bu soruya cevap verenlerin yüzde 44'ü hapishanelerde çıplak arama yapıldığını söylerken yüzde 36'sı böyle bir durum olmadığını söylüyor. Cevap verenlerin yüzde 20'si ise hapishanelerde çıplak arama yapıldığı düşüncesine ne katıldıkları ne de katılmadıklarını ifade ediyor.

Hapishanede kalanlar işkenceye maruz kalıyor.

İşkence konusundaki görüşlere bakıldığında toplumdaki her 3 kişiden 1'inin bu soruya cevap vermediğini görüyoruz. Toplumun yüzde 28'i hapishanede kalanların işkenceye maruz kaldığı konusuna katılmadığını söylüyor, yüzde 22'si ise hapishanelerde kalanların işkenceye maruz kaldığını düşünüyor.

Hapishanede kalanlar işkenceye maruz kalıyor.

'Cevap yok' seçeneğini çıkardığımızda soruya cevap verenlerin yüzde 42'sinin hapishanelerde kalanların işkenceye maruz kalmadığını düşünürken yüzde 35'inin hapishanelerde işkence olduğunu düşündüğünü görüyoruz.

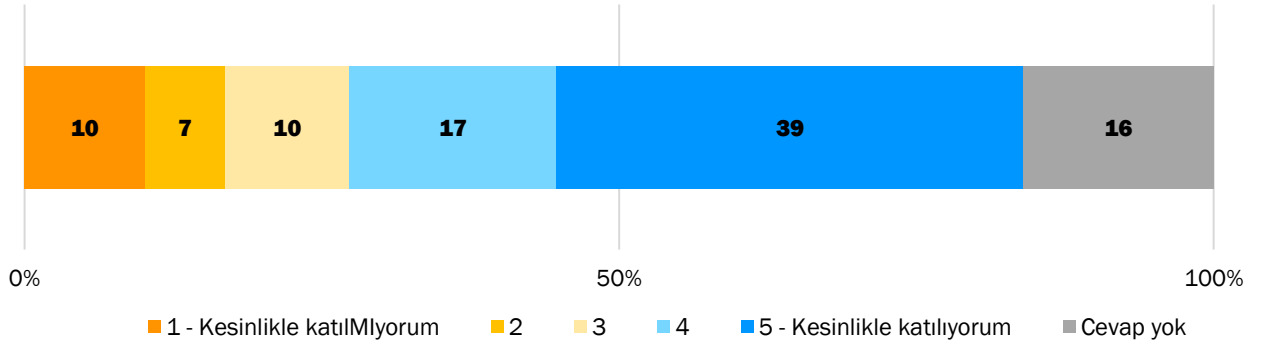

4. TOPLUMUN AYRIMCILIĞA BAKIŞI

4.1. Siyasi ve Diğer Mahpuslar Ayrımı

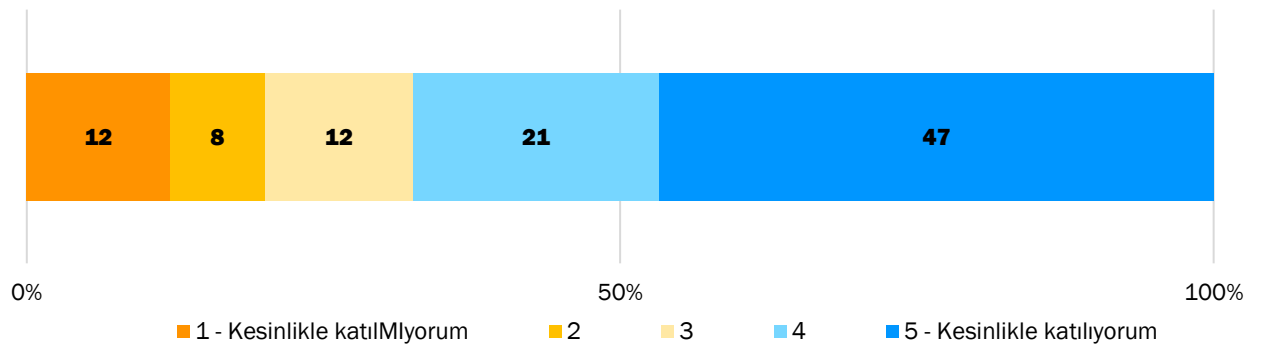
Bu bağlamda araştırmanın bir diğer ayağında siyasi mahpuslara yönelik ayrımcılık ve hak ihlalleri gündemine dair siyasi mahpuslar ile diğer mahpusların aynı haklara sahip olmasının gerekliliğini sorduk.

Siyasi mahpuslar ile diğer mahpuslar aynı haklara sahip olmalıdır.

Toplumun yüzde 56'sı siyasi mahpusların diğer mahpuslar ile aynı haklara sahip olması gerektiğini düşünürken toplumun yüzde 17'si bu fikre katılmıyor. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı ise yüzde 16.

Siyasi mahpuslar ile diğer mahpuslar aynı haklara sahip olmalıdır.

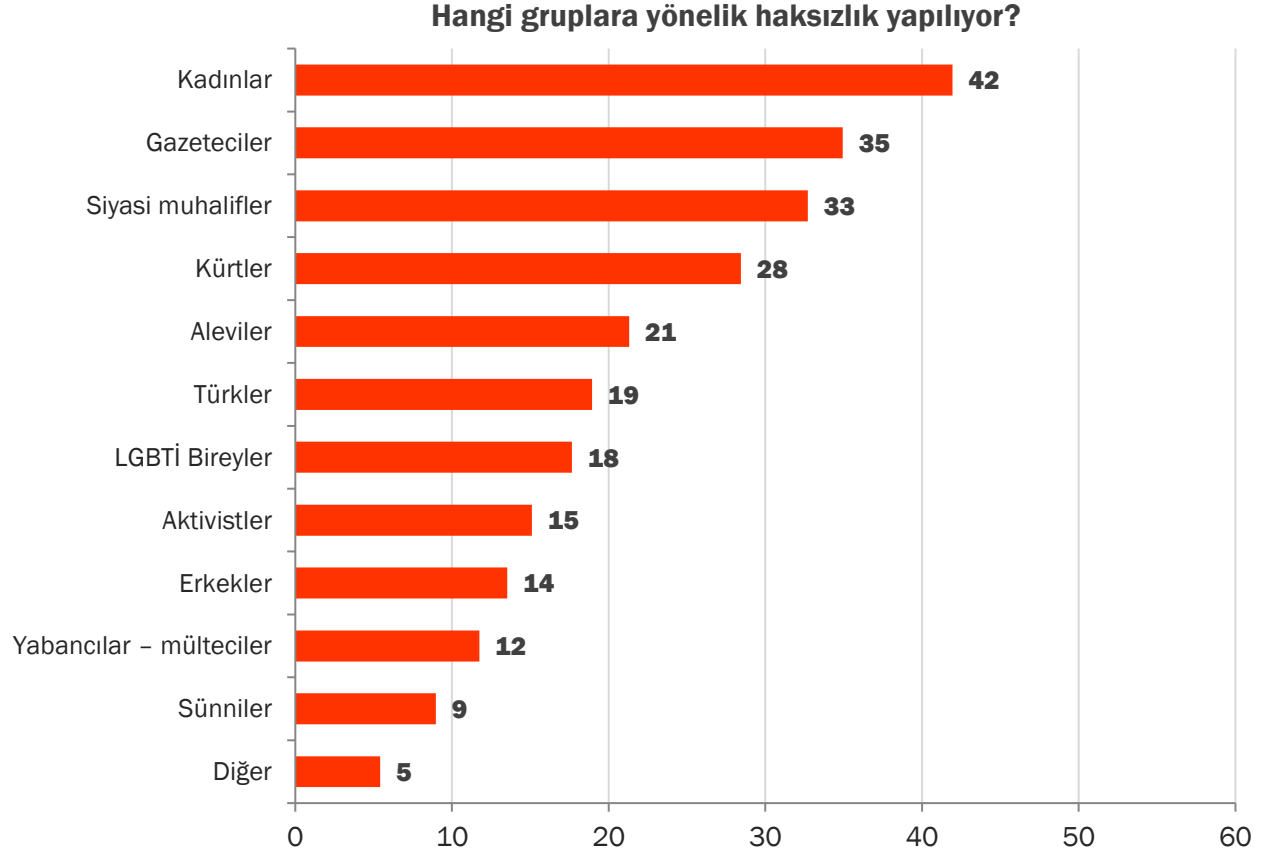

Sadece bu soruya cevap verenlere baktığımızda siyasi mahpusların diğer mahpuslarla aynı haklara sahip olması gerektiğini düşünenlerin oranı yüzde 68 iken bu fikre katılmayanların oranı yüzde 20.

4.2. Türkiye’de En Çok Haksızlığa Uğrayan Gruplar

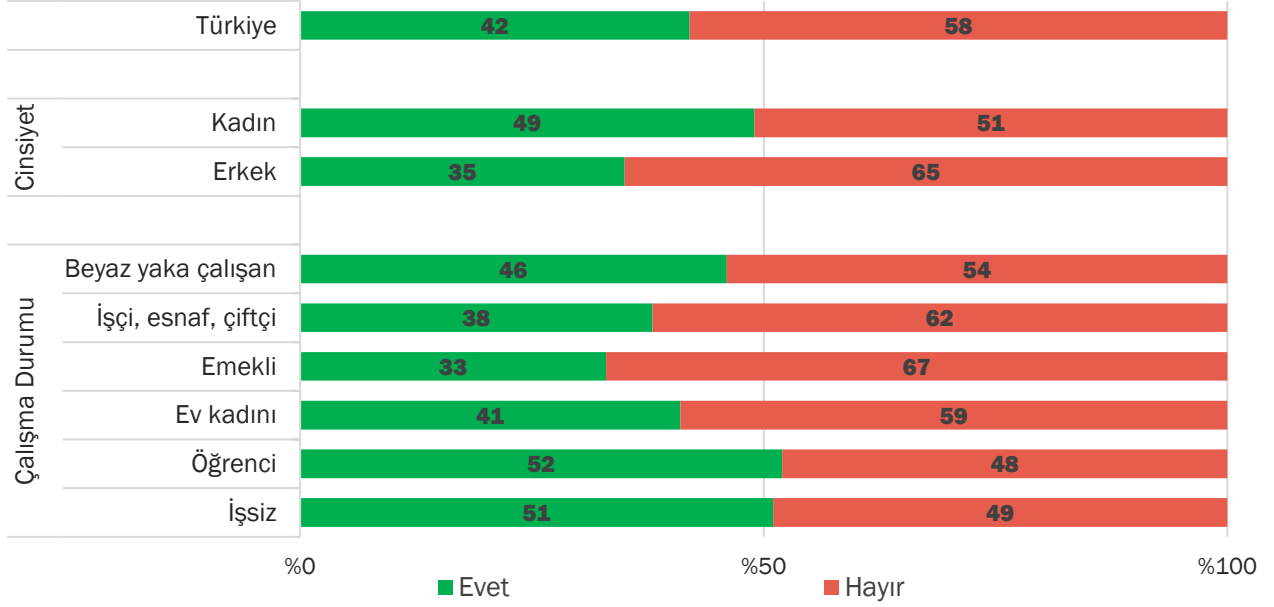
Araştırmanın yalnızca ceza sistemi, hapisanelerin ve mahpusların durumuyla sınırlı kalmasının önüne geçmek için –kapsamlı bir araştırmanın da gereği olarak– görüşmecilere Türkiye’deki adalet sisteminin tüm yurttaşlara eşit bir şekilde uygulanıp uygulanmadığına dair sorular da yönelttik.

Toplum genelinde en fazla haksızlığa uğradığı düşünülen grupların sırasıyla kadınlar, gazeteciler, siyasi muhalifler, Kürtler ve Aleviler olduğunu görüyoruz. Toplumun yüzde 42’si Türkiye’de en çok haksızlığa uğrayan grup olarak “kadınlar”ı işaret ediyor.

Kadınların ardından yüzde 35 ile “gazeteciler”, yüzde 33 ile ise “siyasi muhalifler” geliyor. Görüştüğümüz kişilerin en az haksızlığa uğradıklarını düşündükleri gruplar yüzde 9 oranıyla “Sünniler”.

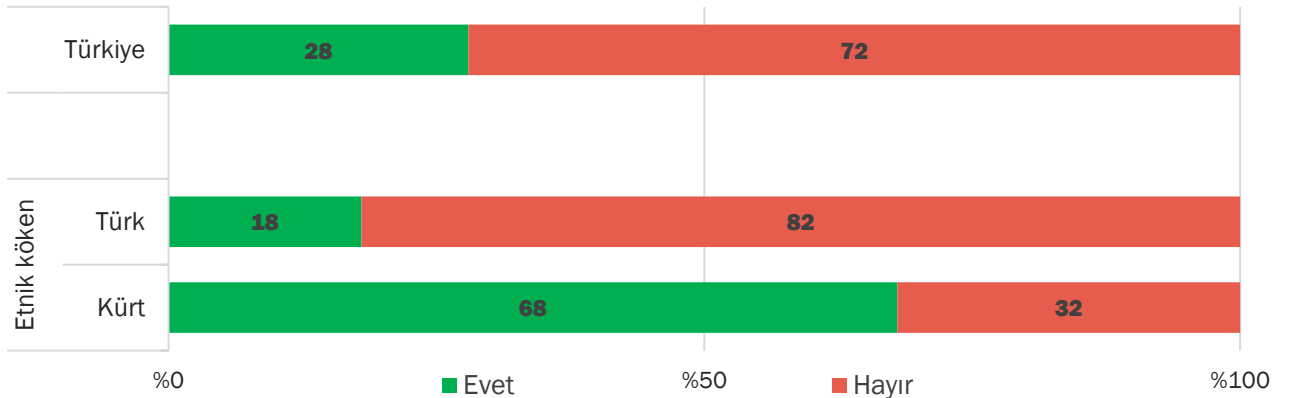
Kadınlar Haksızlığa Uğruyor Mu?

Kadınların haksızlığa uğrayıp uğramadığı konusundaki yaklaşımlar cinsiyetlere ve çalışma durumlarına göre farklılık gösteriyor. Kadınların yüzde 49'u kadınların haksızlığa uğradığını düşünürken erkekler arasında bu görüşe sahip olanların oranı yüzde 35.

Bu konu meslek kümelerine göre incelendiğinde emeklilerin yüzde 33'ünün, işçi, esnaf ve çiftçilerin yüzde 38'inin, ev kadınlarının yüzde 41'inin, beyaz yaka çalışanların yüzde 46'sının, işsizlerin yüzde 51'inin, öğrencilerin ise yüzde 52'sinin kadınların haksızlığa uğradığını düşündüğünü görüyoruz.

Kürtler Haksızlığa Uğruyor Mu?

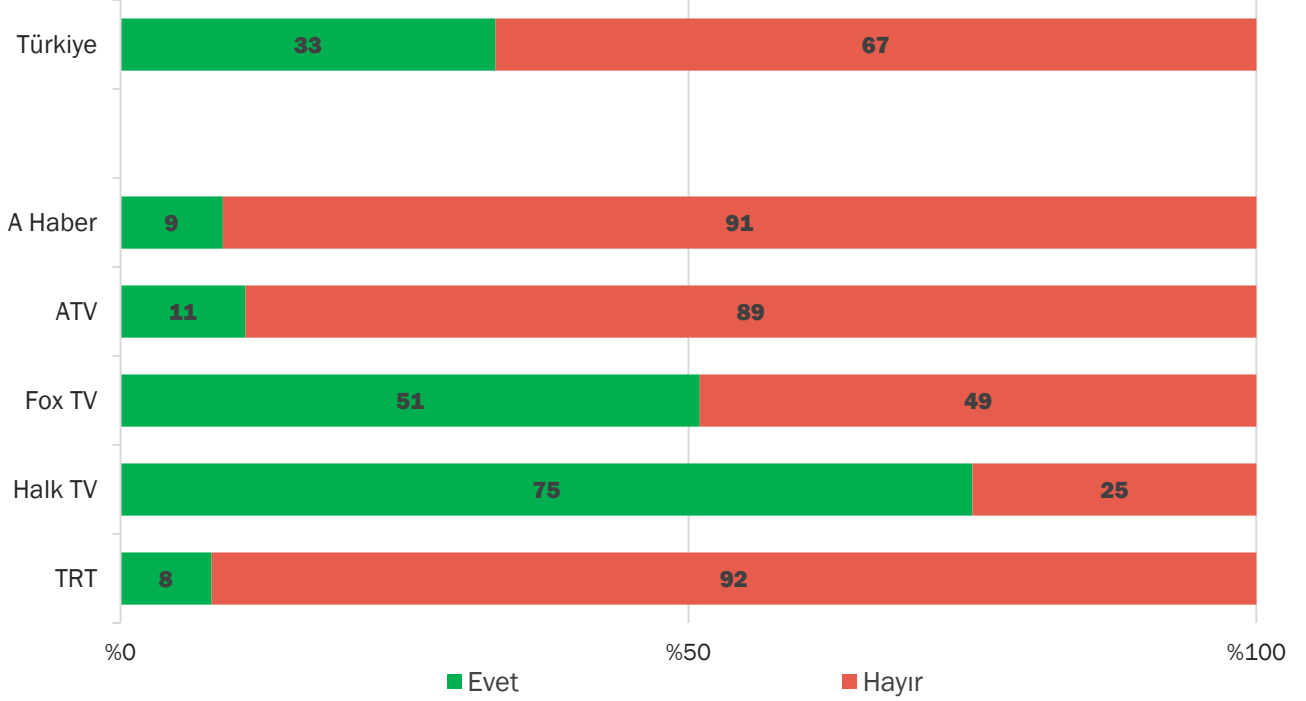

Toplum genelinde yüzde 28'lik oranla haksızlığa uğradığı en çok düşünülen dördüncü küme olan Kürtlerin haksızlığa uğrayıp uğramadığı konusundaki görüşleri etnik kökenlere göre incelediğimizde Türklerin ve Kürtlerin bu konuda tamamen farklı görüşlere sahip olduğunu

görüyoruz. Kürtlerin yüzde 68'i Kürtlere haksızlık yapıldığını düşünürken, Türklerin sadece yüzde 18'i bu fikre sahip.

Siyasi Muhalifler Haksızlığa Uğruyor Mu?

Toplumun genel görüşlerine baktığımızda gazetecilerin ve siyasi muhaliflerin en çok haksızlığa uğradığı düşünülen 3 kümeden 2'si olduğunu görüyoruz. Haberlerin takip edildiği kanalların bu konular üzerindeki etkisi de medyanın gücünü anlayabilmek adına oldukça önemli. İktidara yakın kanallardan haberleri takip edenler ile muhalif kanallardan haberleri takip edenlerin bu konudaki fikirlerinin taban tabana zıt olduğunu söyleyebiliriz.

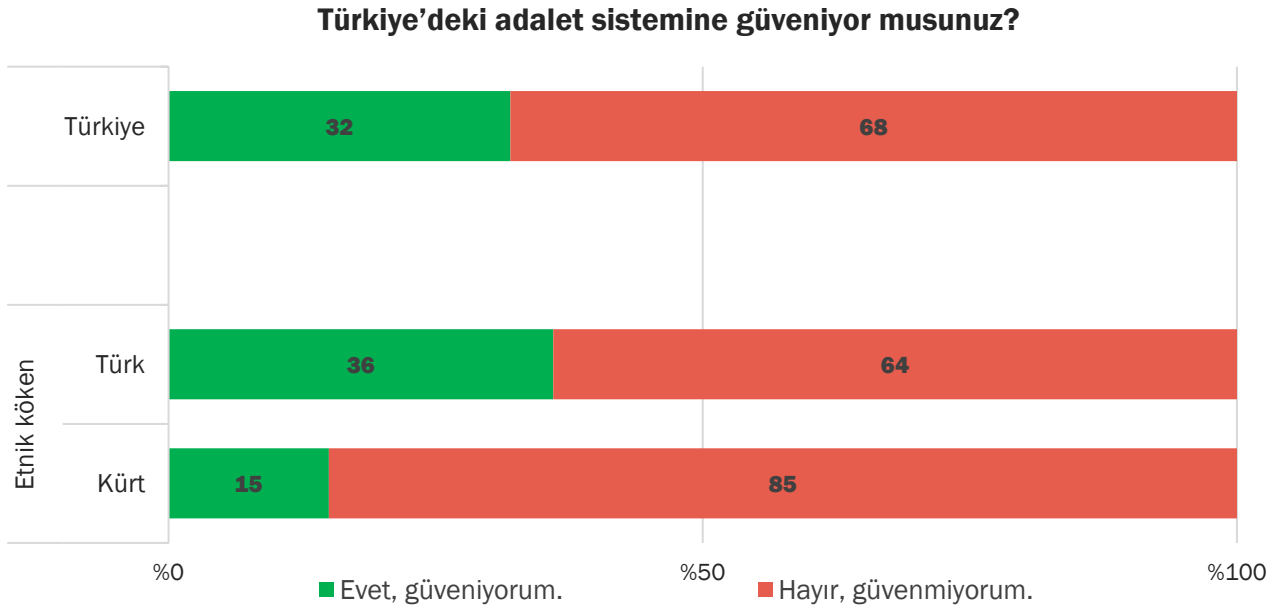
Haberleri A Haber, ATV veya TRT'de takip eden her 10 kişiden 1'i siyasi muhaliflerin haksızlığa uğramadığını düşünüyor. Haberleri FOX TV'den takip edenlerin yüzde 51'i, Halk TV'den takip edenlerin ise yüzde 75'i ise siyasi muhaliflerin haksızlığa uğradığını düşünüyor.

5. MAHPUSLARA DAVRANIŞ KONUSUNDA TOPLUMDAKİ EĞİLİMLER

Mahpuslara, hapisanelerde iyi veya kötü davranıldığını düşünmek şüphesiz ki bir politik bilinci ya da halihazırda içine doğduğumuz bir politik atmosferi, belki de aileyi gerektiriyor. Bu açıdan baktığımızda toplumdaki hemen hemen her bireyin belirli bir arka planla belirli görüşlere sahip olduğunu söylemek mümkün. Dini inanç, etnik köken, toplumsal cinsiyet gibi pek çok faktör politik görüşümüzü ve hassasiyetlerimizi önemli derecede etkiliyor.

5.1. Etnik Köken

“Türkiye’deki adalet sistemine güveniyor musunuz?” şeklinde sorduğumuz soruda Türkler ve Kürtler arasında adalet sistemine güven konusunda ciddi bir fikir ayrılığı olduğunu görüyoruz.

Kürtlerin yüzde 85’i Türkiye’deki adalet sistemine güvenmediklerini söylerken Türklerin yüzde 64’ünün adalet sistemine güvenmediğini görüyoruz.

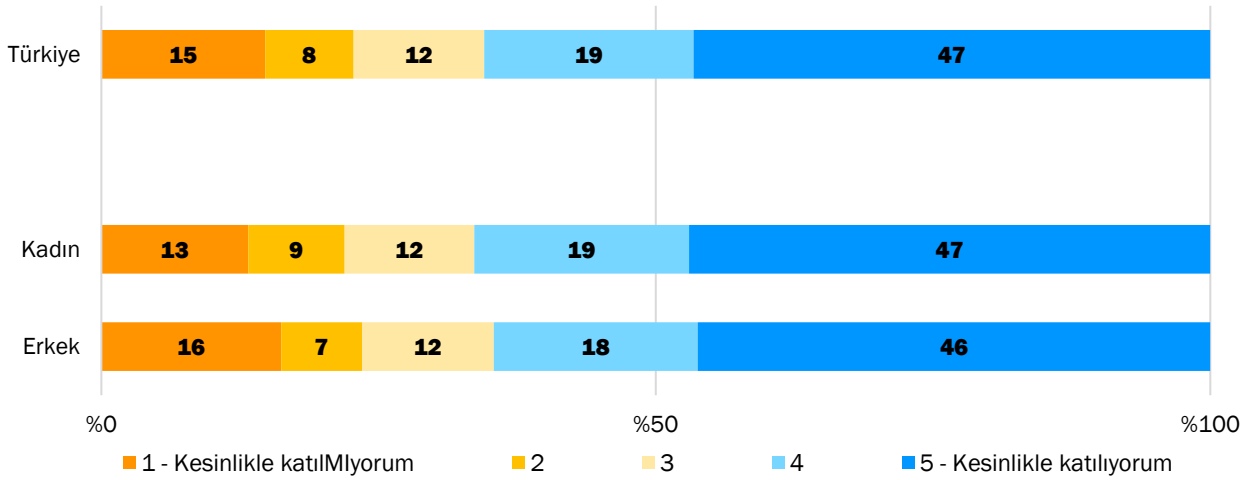
Kürtlerin yüzde 68’inin kendi etnik kökenlerinin haksızlığa uğradığını düşündüğünü ve ceza infaz sistemleriyle daha sık karşı karşıya gelen etnik kökenin Kürtler olduğunu belirtmiştik. Bu iki durum, Kürtlerin adalete karşı olan güvensizliğini açıklıyor.

5.2. Toplumsal Cinsiyet ve Yaşın Etkisi

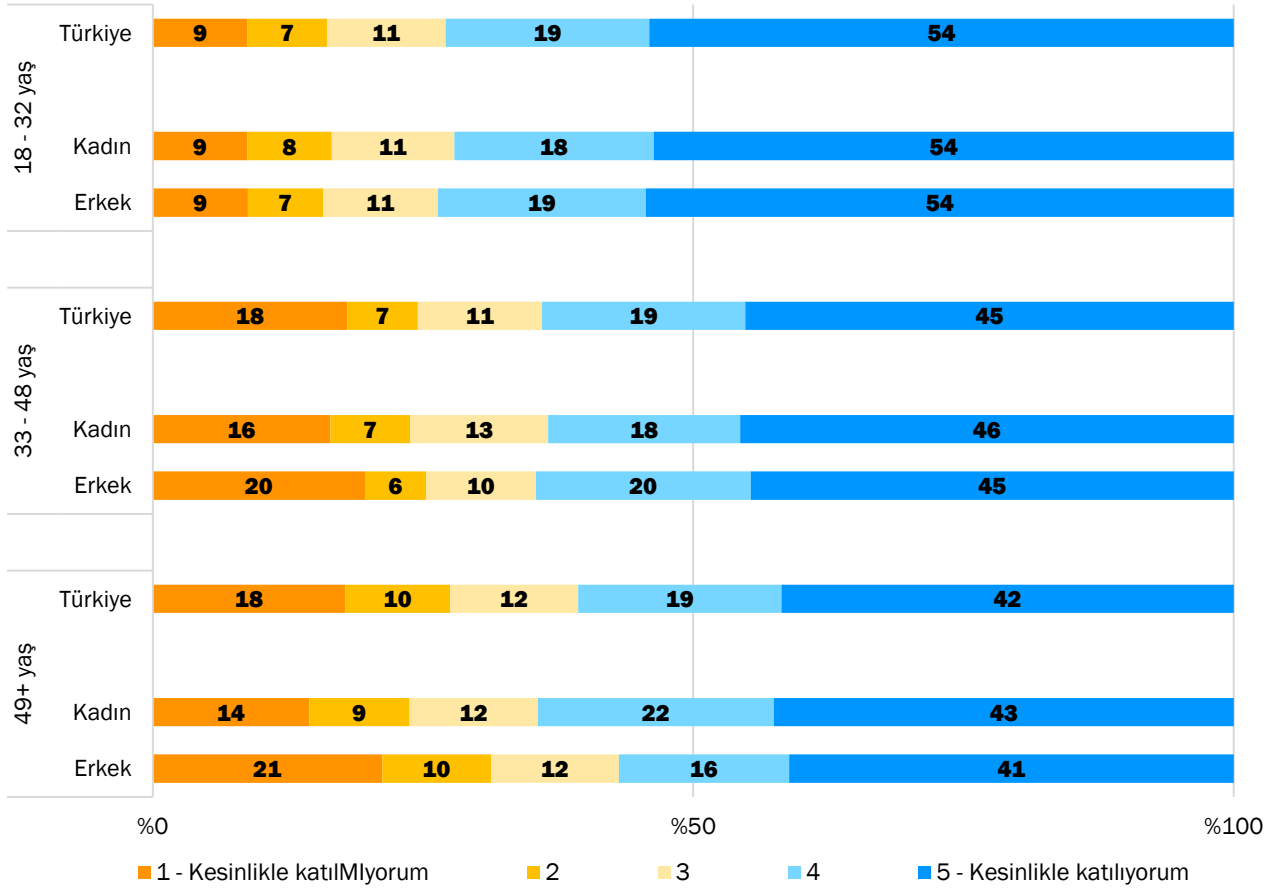
Toplumsal cinsiyet şüphesiz ki adalet sistemi, ceza sistemi ve hapisane koşulları hakkında fikirleri etkileyen bir faktör. Ancak yaptığımız araştırmada cinsiyetin çoğu konu hakkındaki görüşleri tek başına şekillendirmediğini görüyoruz. Türkiye’de son yıllarda artan kadın hareketleriyle birlikte özellikle genç kadınlar sosyal ve toplumsal konular hakkında hem bilinçlenen hem de bilinçlendiren tarafta oldukları için bahsedilen konular hakkındaki görüşleri incelerken yaş faktörünü de göz önünde bulundurmakta fayda var.

Türkiye’de insanlar düşünceleri nedeniyle hapisaneye konuyor.

Öncelikle sadece cinsiyetlerin “Türkiye’de insanlar düşünceleri nedeniyle hapisaneye konuyor” cümlesi hakkındaki düşüncelerin nasıl etkilendiğine baktığımızda kadınların erkeklere göre bu düşünceye katılma eğilimlerinin biraz daha fazla olduğunu görüyoruz. Kadınların yüzde 66’sı erkeklerin ise yüzde 64’ü bu cümleye katıldıklarını söylerken bu cümleye katılmayanların oranı kadınlarda yüzde 22, erkeklerde yüzde 23.

Türkiye’de insanlar düşünceleri nedeniyle hapisaneye konuyor.

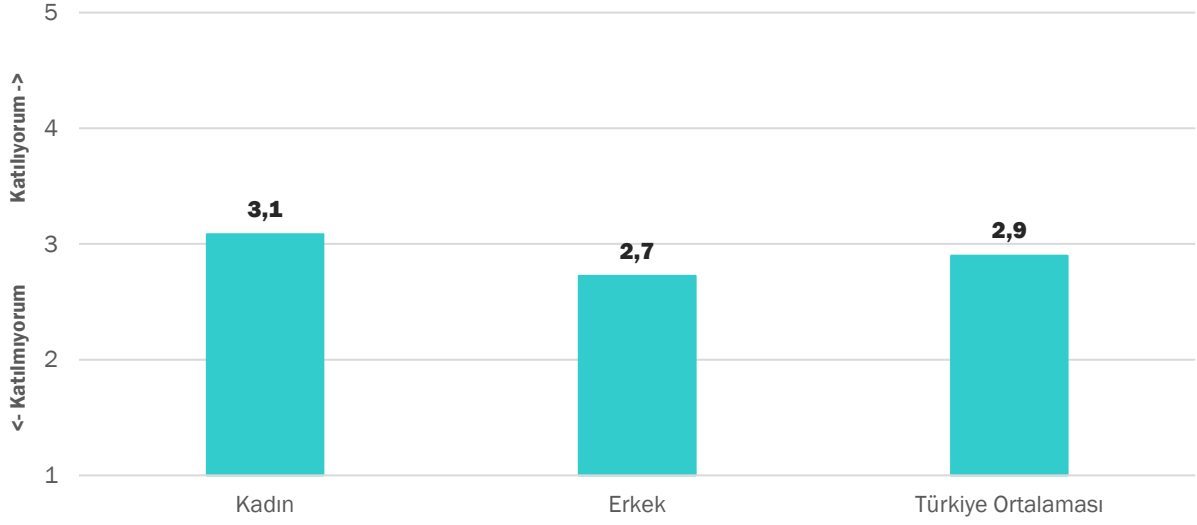
Cinsiyet faktörünün tek başına açıklamada yetersiz kaldığı bu durumu yaş faktörünü de göz önünde bulundurarak incelediğimizde yaş yükseldikçe bu düşünceye katılma eğiliminin azaldığını görüyoruz. Ancak burada asıl dikkat çekici konunun, 18-32 ve 33-48 yaş gruplarındaki kadın ve erkeklerin bu konuya benzer bir yaklaşımı varken 49 yaş ve üzerinde kadınların, 49 yaş ve üzeri erkeklere göre bu konuya daha bilinçli yaklaşması olduğunu söyleyebiliriz.

49 yaş ve üzeri kadınların yüzde 65'i Türkiye’de insanların düşünceleri nedeniyle hapisanelere konulduğunu düşünürken 49 yaş ve üzeri erkeklerde bu oran yüzde 57. Bu yaş grubunda bu cümleye katılmadığını belirtenlerin oranı kadınlarda ve erkeklerde sırasıyla yüzde 23 ve yüzde 31.

Bu tablo bize zaman geçtikçe toplumun genelinde sosyal ve politik olaylara karşı farkındalığın ve duyarlılığın arttığını ve kadınlar ile erkeklerin görüşleri arasında daha benzer bir tutum oluşmaya başladığını gösteriyor.

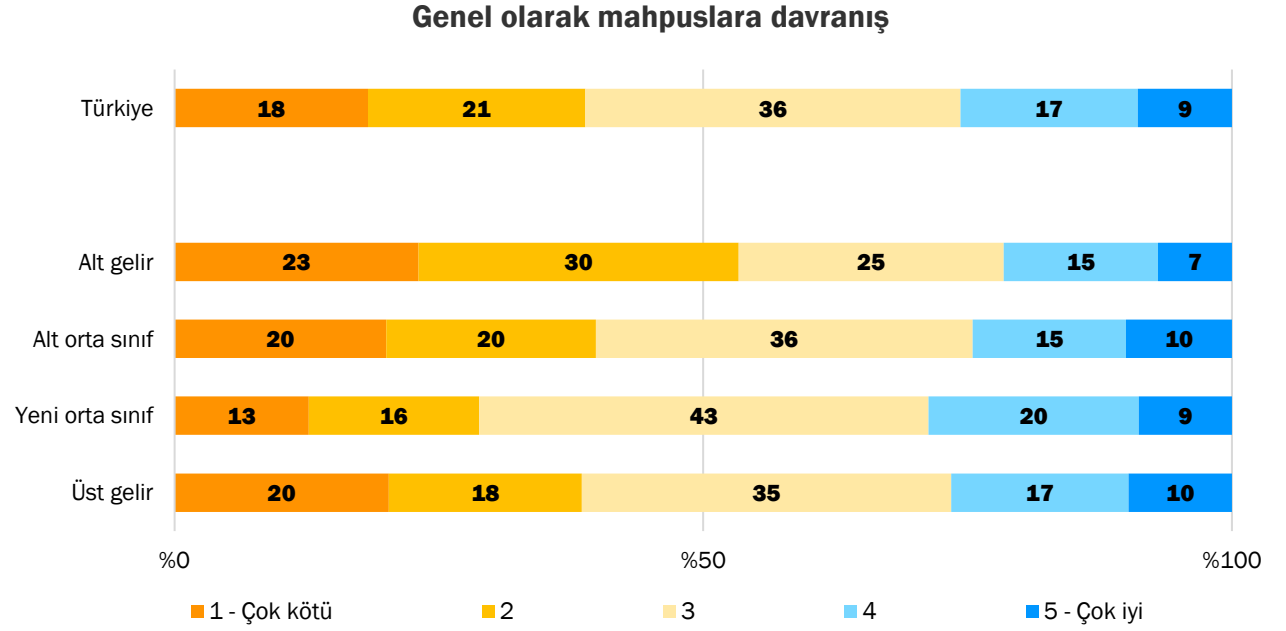
Hapishanede kalanlar işkenceye maruz kalıyor.

Yukarıda bahsedilen durumun yanı sıra kadınlar ile erkeklerin en çok fikir ayrılığı yaşadığı konunun, hapishanedeki insanların işkenceye maruz kalıp kalmadığı konusu olduğunu görüyoruz. “Hapishanede kalanlar işkenceye maruz kalıyor,” cümlesine 1 ile 5 arasında ne kadar katıldıkları sorulduğunda kadınların bu duruma katılma eğilimlerinin veya bu konu hakkındaki farkındalıklarının erkeklere göre daha fazla olduğunu görüyoruz. Kadınlarda bu cümleye katılma ortalaması 3,1 iken erkelerde 2,7, Türkiye ortalaması ise 2,9.

5.3. Gelir Düzeyinin Etkisi

Gelir düzeyinin ölçeği, toplumdaki bireylerin toplumsal konulara yaklaşımını etkileyen en önemli unsurlardan biri. Gelir düzeyi yükseldikçe veya düştükçe toplumdaki bireylerin alım güçleri gibi politik görüşleri de doğrudan etkilenebiliyor.

Genel olarak mahpuslara davranışın nasıl olduğu sorulduğunda farklı ekonomik sınıfların farklı cevaplar verdiğini görüyoruz. Tutuklanma durumuna diğer ekonomik sınıflardan daha fazla maruz kalan alt gelir grubundakilerin yüzde 53'ü genel olarak mahpuslara davranışın kötü veya çok kötü olduğunu söylüyor. Alt gelir grubundakilerin yüzde 22'si mahpuslara davranış iyi veya çok iyi olarak yorumluyor.

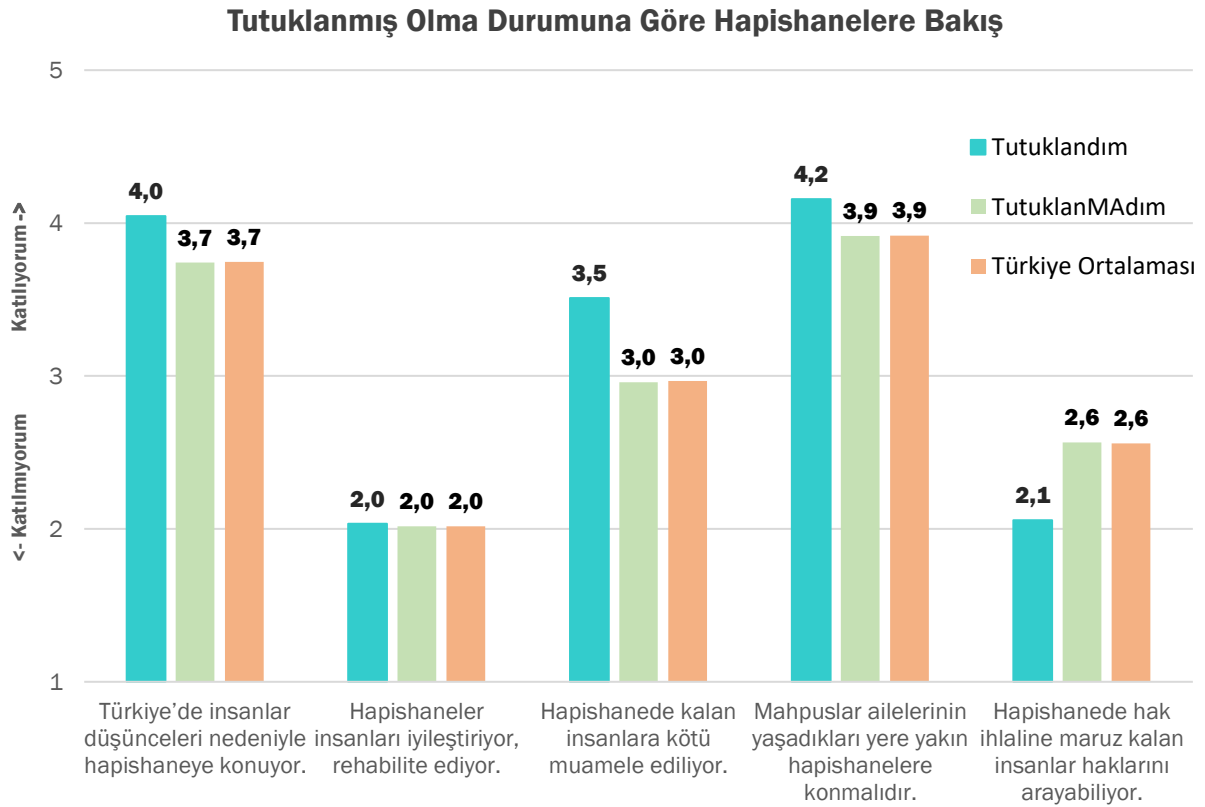
Genel olarak mahpuslara davranış diğer gruplara göre daha iyi yorumlama eğilimde olan kümenin yeni orta sınıf olduğunu görüyoruz. Bu kümedekilerin yüzde 29'u mahpuslara davranışın iyi veya çok iyi olduğunu düşünürken, yüzde 29'u kötü veya çok kötü düşünüyor.

Alt orta sınıf ve üst gelir grubundakiler ise genel olarak mahpuslara davranışın nasıl olduğuna dair benzer görüşlere sahip. Bu iki kümeden birinde bulunan her 5 kişiden 2'si mahpuslara davranış kötü veya çok kötü olarak değerlendirirken her 4 kişiden 1'i iyi veya çok iyi olarak değerlendiriyor.

6. TUTUKLANANLARIN ADALET VE CEZA SİSTEMİNE BAKIŞI

Daha önce mahpusluk deneyimini yaşayan Görüştüğümüz kişilerin verdiği yanıtlar, bu deneyimle paralel bir şekilde değişiyor. Daha önce tutuklanan kişilerin tutuklanmayan kişilere göre hapisanelerle ilgili olumlu önermelere daha az katılırken olumsuz önermelere daha çok katıldıklarını görüyoruz. İki grup arasında fark yaratmayan tek önermenin “Hapishaneler insanları rehabilite ediyor, iyileştiriyor” olduğunu görüyoruz.

Tutuklanan insanların hapishanede yaşanan durumlar hakkında daha olumsuz görüşler belirtmesi, hapishane koşullarının toplumun geri kalan kesimi tarafından yeterince iyi bilinmediğini, bilinse de radikal bir şekilde dile getirilmekten kaçınıldığını gösteriyor. “Hapishanede kalan insanlara kötü muamele yapılıyor” ve “Hapishanede hak ihlaline maruz kalan insanlar haklarını arayabiliyor” düşünceleri daha önce tutuklananlar ile tutuklanmayanların en fazla fikir ayrılığı yaşadığı konular olarak dikkat çekiyor.

Daha önce tutuklanmış olanların hapishanede insanlara kötü muamele yapıldığını düşünme eğilimi daha önce tutuklanmamış olanlara göre daha fazla. Daha önce tutuklanmış olanların, hapishanede kalan insanlara kötü muamele yapıldığı fikrine 1’den 5’e kadar ortalama 3,5 katılma eğiliminde olduğunu görüyoruz, daha önce bu durumu yaşamayanların bu konuya yaklaşımı Türkiye ortalaması ile aynı (Ortalama 3,0).

“Hapishanede hak ihlaline maruz kalan insanlar haklarını arayabiliyor” cümlesine ise daha önce tutuklanmış olanların daha önce tutuklanmamış olanlara göre daha az katıldığını görüyoruz. Yine de hem tutuklananların hem de tutuklanmamış olanların bu cümleye genel olarak katılmadığını söyleyebiliriz. Daha önce tutuklananların bu cümleye katılma ortalaması 2,0 iken daha önce tutuklanmayanların katılma ortalaması 2,6, bu sayı Türkiye ortalaması ile aynı.

7. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

7.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırma, KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından, İnsan Hakları Derneği (İHD) için gerçekleştirilmiştir.

Araştırma 18-20 Haziran 2021 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler **KONDA Aracılı Paneli**'ne dahil olmayı kabul etmiş kişilerle telefon araması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Panelistler panel sistemimize gönüllü olarak katılmışlardır. Veri toplanırken yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

7.2. Örneklem

Araştırma, Türkiye'nin 15 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır. Araştırma bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 1,43, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 1,88'dir.

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır. Yerleşim yerleri önce kır/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında, 68 ilin merkez dahil 383 ilçesinde 3285 kişiyle telefonla görüşmeler yapılmıştır.

	Düzy 1 (12 bölge)	Araştırma yapılan iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Kocaeli
3	Ege	Afyonkarahisar, Aydın, Denizli, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak
4	Doğu Marmara	Bilecik, Bolu, Bursa, Düzce, Eskişehir, Kocaeli, Sakarya, Yalova
5	Batı Anadolu	Ankara, Karaman, Konya
6	Akdeniz	Adana, Antalya, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Mersin, Osmaniye
7	Orta Anadolu	Aksaray, Kayseri, Kırşehir, Muş, Nevşehir, Niğde, Sivas, Yozgat
8	Batı Karadeniz	Amasya, Çorum, Karabük, Kastamonu, Samsun, Sinop, Tokat, Zonguldak
9	Doğu Karadeniz	Artvin, Giresun, Ordu, Rize, Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Ağrı, Erzincan, Erzurum
11	Ortadoğu Anadolu	Bitlis, Hakkari, Malatya, Van
12	Güneydoğu Anadolu	Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa, Şırnak

8. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI

8.1. Deneklerin Profili

Konuşulan kişinin cinsiyeti	Yüzde
Kadın	50,0
Erkek	50,0
Toplam	100,0

Kaç yaşındasınız?	Yüzde
15-17 yaş	4,0
18 - 32 yaş	32,0
33 - 48 yaş	32,0
49+ yaş	32,0
Toplam	100,0

Eğitim durumunuz, yani son bitirdiğiniz okul nedir?	Yüzde
Okuryazar değil	4,0
Diplomasız okur	4,0
İlkokul mezunu	26,0
İlköğretim / Ortaokul mezunu	18,0
Lise mezunu	32,0
Üniversite mezunu	16,0
Yüksek lisans / Doktora	1,0
Toplam	100,0

Eğitim durumunuz, yani son bitirdiğiniz okul nedir? (gruplanmış)	Yüzde
Lise altı	51,0
Lise	32,0
Üniversite	16,0
Toplam	100,0

Geçen hafta para kazanmak için bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız mesleğiniz nedir?	Yüzde
Devlet memuru	4,0
Özel sektör	4,0
İşçi	15,0
Esnaf	7,0
Tüccar / iş adamı	1,0
Serbest meslek sahibi	1,0
Çiftçi, ziraatçı, hayvancı	2,0
Çalışıyor, diğer	9,0
Emekli	10,0
Ev kadını	28,0
Öğrenci	12,0
İşsiz	6,0
Çalışamaz halde	1,0
Toplam	100,0

Geçen hafta para kazanmak için bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız mesleğiniz nedir? (gruplanmış)	Yüzde
Beyaz yaka çalışan	10,0
İşçi, esnaf, çiftçi	33,0
Emekli	10,0
Ev kadını	28,0
Öğrenci	12,0
İşsiz	7,0
Toplam	100,0

Bu evde / hanede kaç kişi oturuyor (çocuklar dahil)?	Yüzde
1-2 kişi	21,0
3-5 kişi	67,0
6-8 kişi	11,0
9 ve daha fazla kişi	1,0
Toplam	100,0

Nerede büyüdünüz?	Yüzde
Köy	33,0
Kasaba/ilçe	21,0
Şehir	21,0
Büyükşehir/Metropol	25,0
Toplam	100,0

Kendinizi, HAYAT TARZI bakımından aşağıda sayacağım üç gruptan hangisinde sayarsınız?	Yüzde
Modern	31,0
Geleneksel Muhafazakâr	43,0
Dindar Muhafazakâr	27,0
Toplam	100,0

Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?	Yüzde
Türk	77,0
Kürt	17,0
Zaza	2,0
Arap	2,0
Diğer	2,0
Toplam	100,0

Kendinizi ait hissettiğiniz dininiz ve mezhebiniz aşağıdakilerden hangisidir?	Yüzde
Sünni (Hanefi veya Şafii) Müslüman	90,0
Alevi Müslüman	6,0
Diğer Müslüman	1,0
Diğer	3,0
Toplam	100,0

Dindarlık açısından kendinizi aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?	Yüzde
Ateist	3,0
İnançsız	3,0
İnançlı	33,0
Dindar	52,0
Sofu	9,0
Toplam	100,0

Hangi sosyal medya araçlarını kullanıyorsunuz?	Yüzde
Facebook	52,0
Twitter	23,0
Whatsapp	88,0
Youtube	54,0
Instagram	64,0
TikTok	7,0
Diğer	5,0
İnternete giriyorum ama sosyal medyayı kullanmıyorum.	2,0
İnternete hiç girmiyorum.	7,0

Haberleri seyretmek için en fazla hangi TV kanalını tercih ediyorsunuz?	Yüzde
Haberleri TV'den izlemiyorum	11,0
TV izlemiyorum	4,0
Haber takip etmiyorum	6,0
A Haber	9,0
ATV	9,0
CNN Türk	3,0
Fox TV	31,0
Haber Türk	2,0
Halk TV	3,0
Kanal 7	1,0
Kanal D	2,0
NTV	2,0
Show TV	6,0
Star TV	1,0
TRT	9,0
Ulusal Kanal	0,0
Diğer kanallar	1,0
Toplam	100,0

Bu hanenin malı olan arabanız var mı?	Yüzde
Evet	56,0
Hayır	44,0
Toplam	100,0

Bu evde yaşayanların aylık toplam geliri ne kadardır? Herkesin her türlü kazancı dahil evinize ayda ortalama kaç para giriyor?	Yüzde
2000 TL ve altı	6,0
2001 - 3000 TL	16,0
3001 - 5000 TL	34,0
5001 - 8000 TL	29,0
8001 - 10000 TL	5,0
10001 TL ve üstü	10,0
Toplam	100,0

Ekonomik sınıflar	Yüzde
Alt gelir	22,0
Alt orta sınıf	25,0
Yeni orta sınıf	34,0
Üst gelir	19,0
Toplam	100,0

Oturulan evin tipi	Yüzde
Gecekondu / Dış sivasız apartman	1,0
Müstakil, geleneksel ev	25,0
Apartman	60,0
Site içinde	14,0
Çok lüks bina, villa	1,0
Toplam	100,0

8.2. Hapishanelere Dair Algı Ve Bilgi

Son beş yıl içerisinde şimdi sayacaklarımdan hangileri herhangi bir yakınınızın başına geldi?	Yüzde
Gözaltına alınmak	14,0
Tutuklanmak	16,0
Denetimli serbestlik	10,0

Son beş yıl içerisinde şimdi sayacaklarımdan hangileri sizin başınıza geldi?	Yüzde
Gözaltına alınmak	1,8
Tutuklanmak	1,2
Denetimli serbestlik	1,2

Türkiye'deki adalet sistemine güveniyor musunuz?	Yüzde
Evet, güveniyorum.	31,0
Hayır, güvenmiyorum.	69,0
Toplam	100,0

Türkiye'de insanların haksız yere hapisaneye konulduğunu düşünüyor musunuz?	Yüzde
Evet	71,9
Hayır	28,1
Toplam	100,0

Hangi grup veya gruplara yönelik haksızlık yapıldığını düşünüyorsunuz?	Yüzde
Türkler	19,0
Kürtler	28,0
Siyasi muhalifler	33,0
Gazeteciler	35,0
Aleviler	21,0
Sünniler	9,0
Kadınlar	42,0
Erkekler	14,0
LGBTİ Bireyler	18,0
Aktivistler	15,0
Yabancılar – mülteciler	12,0
Diğer	5,0

Genel olarak mahpuslara davranış	Yüzde
1 – Çok kötü	18,0
2	21,0
3	35,0
4	17,0
5 – Çok iyi	9,0
Toplam	100,0

Mahpuslara sağlık hizmeti sunumu	Yüzde
1 – Çok kötü	13,0
2	19,0
3	30,0
4	24,0
5 – Çok iyi	13,0
Toplam	100,0

Mahpusların kültürel ve sosyal haklara erişimi	Yüzde
1 - Çok kötü	19,0
2	24,0
3	30,0
4	16,0
5 - Çok iyi	11,0
Toplam	100,0

Hapishanelerin temizlik ve hijyen koşulları	Yüzde
1 - Çok kötü	19,0
2	25,0
3	30,0
4	15,0
5 - Çok iyi	10,0
Toplam	100,0

Mahpusların iletişim-haberleşme ve bilgiye erişimi	Yüzde
1 - Çok kötü	17,0
2	24,0
3	30,0
4	1,0
5 - Çok iyi	12,0
Toplam	100,0

Yeme-içme, beslenme imkanları	Yüzde
1 - Çok kötü	14,0
2	18,0
3	31,0
4	21,0
5 - Çok iyi	15,0
Toplam	100,0

Sizce son yıllarda hapishanelere daha çok sayıda insan konuluyor mu?	Yüzde
Evet	79,0
Hayır	21,0
Toplam	100,0

Türkiye’de insanlar düşünceleri nedeniyle hapisaneye konuyor.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	13,0
2	7,0
3	10,0
4	16,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	41,0
Cevap yok	13,0
Toplam	100,0

Hapishaneler insanları iyileştiriyor, rehabilite ediyor.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	40,0
2	18,0
3	17,0
4	6,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	4,0
Cevap yok	15,0
Toplam	100,0

Hapishanede kalan insanlara kötü muamele ediliyor.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	14,0
2	13,0
3	20,0
4	11,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	13,0
Cevap yok	30,0
Toplam	100,0

Mahpuslar ailelerinin yaşadıkları yere yakın hapishanelere konmalıdır.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	9,0
2	5,0
3	10,0
4	20,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	41,0
Cevap yok	14,0
Toplam	100,0

Hapishanede hak ihlaline maruz kalan insanlar haklarını arayabiliyor.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	22,0
2	15,0
3	16,0
4	10,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	9,0
Cevap yok	28,0
Toplam	100,0

Hapishanedeki meslek edindirme kurslarından tüm mahpuslar faydalanmalıdır.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	4,0
2	4,0
3	9,0
4	19,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	55,0
Cevap yok	9,0
Toplam	100,0

Siyasi mahpuslar ile diğer mahpuslar aynı haklara sahip olmalıdır.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	10,0
2	7,0
3	10,0
4	17,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	39,0
Cevap yok	16,0
Toplam	100,0

Hapishanelerde bazen çıplak arama yapılıyor.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	13,0
2	8,0
3	12,0
4	10,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	16,0
Cevap yok	42,0
Toplam	100,0

Hapishaneler sivil toplum kuruluşlarının denetimine açık olmalıdır.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	5,0
2	4,0
3	12,0
4	18,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	40,0
Cevap yok	21,0
Toplam	100,0

Hapishanede kalanlar işkenceye maruz kalıyor.	Yüzde
1 – Kesinlikle katılmıyorum	16,0
2	12,0
3	15,0
4	8,0
5 – Kesinlikle katılıyorum	14,0
Cevap yok	35,0
Toplam	100,0

9. TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Barometre raporlarında yer alan tüm bulgular, araştırmaların saha çalışmalarında görüşülen kişilerle yüz yüze yapılan anketlerde sorulan sorulara dayandırılmaktadır. Bazı sorular ve cevap seçenekleri sonrasında kısaltılarak veya basitleştirilerek, raporda gündelik dilde kullanılan terimlerle ifade edilmektedir. Örneğin kendini ne kadar dindar gördüğüne dair soruya cevaben “İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri” için, raporda kısaca “inançlı” ifadesi kullanılmaktadır. Bu bölüm hem Barometre raporunu eline ilk defa alanlar için, hem de terimlerle ilgili açıklamaya ihtiyaç duyanlar için hazırlanmıştır. İlk tabloda terimler ve açıklamaları, daha sonraki tablolarda bu terimlerin kaynağı olan soru ve cevap metinleri yer almaktadır.

AÇIKLAMA

Alevi Müslüman:	Kendi din / mezhebini Alevi Müslüman olarak tanımlayan kişi
Alt Orta Sınıf:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ama otomobili olmayan kesim
Alt Sınıf:	Kişi başı geliri en düşük olan yüzde 20'lik kesim
Arap:	Kendi etnik kökenini Arap olarak tanımlayan kişi
Başörtülü:	Kendisi veya erkeğe eşinin başörtüsü ile örtündüğünü belirten kişi
Çarşaf:	Kendisi veya erkeğe eşinin çarşafı ile örtündüğünü belirten kişi
Dindar:	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri
Dindar Muhafazakâr:	Kendi hayat tarzını dindar muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
Geleneksel Muhafazakâr:	Kendi hayat tarzını geleneksel muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
İnançlı:	İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri
İnançsız:	Dinin gereklerine pek inanmayan biri
Kent:	Nüfusun 4000'in üstünde olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Kır:	Nüfusun 4000'in altında olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Kürt:	Kendi etnik kökenini Kürt olarak tanımlayan kişi
Metropol:	Nüfusu en yüksek 15 şehrin bütünlük şehir merkezi sınırlarındaki yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Modern:	Kendi hayat tarzını modern olarak tanımlayan kişi
Örtünmeyenler:	Kendisi veya erkeğe eşinin örtünmediğini belirten kişi
Sofu:	Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri
Sünni Müslüman:	Kendi din / mezhebini Sünni Müslüman olarak tanımlayan kişi
Türbanlı:	Kendisi veya erkeğe eşinin türbanla örtündüğünü belirten kişi
Türk:	Kendi etnik kökenini Türk olarak tanımlayan kişi
Üst Sınıf:	Kişi başı geliri en yüksek olan yüzde 20'lik kesim
Yeni Orta Sınıf:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ve otomobili olan kesim
Zaza:	Kendi etnik kökenini Zaza olarak tanımlayan kişi

9.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler

Kendinizi, hayat tarzı bakımından aşağıda sayacağım üç gruptan hangisinde sayarsınız?

Modern

Geleneksel Muhafazakâr

Dindar Muhafazakâr

Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?

Türk

Kürt

Zaza

Arap

Diğer

Dindarlık açısından kendinizi aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?

Dinin gereklerine pek inanmayan biri

İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri

Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri

Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri

Kendinizi ait hissettiğiniz dininiz ve mezhebınız nedir?

Sünni Müslüman

Alevi Müslüman

Diğer

Yerleşim Kodu (Örneklemeden gelen veri)

Kır

Kent

Metropol

Eşiniz veya siz, sokağa çıkarken başınızı örtüyor musunuz? Nasıl örtüyorsunuz?

Örtünmüyor

Başörtüsü

Türban

Çarşaf

Bekâr erkek

Ekonomik sınıflar (Hanedeki kişi sayısı, hane geliri ve otomobil sahipliği kullanılarak hesaplanıyor)

Alt sınıf

Alt orta sınıf

Yeni orta sınıf

Üst sınıf